"КАМОЛОТ" ФАҚАТ "РЕЗЕРВ" УЧУН КЕРАКМИ?

Ия, ҳали бу ишларнинг бошида "Камолот"нинг каттаси турибдими? Гапларига ишонмадим, кейин билсам, ўртоғим айтган гаплар юз фоиз тўғри экан. Шундан сўнг ростакамига жаҳлим чиқди. Кимлигимни бир кўрсатиб қўяй. Ҳамма гапни айтаман, нима шунча (200 чоғли) одам резерв бўлиш учун келдими? Уйида иши йўқми уларнинг? Бу кетишда ташкилотининг обрўси бир пул бўлиб кетади-ку?

2-бет

ИСТИҒФОР

МУСТАҚИЛЛИК туфайли чинакам инсоний қадриятларга қайтишимиз ҳар биримиздан дунёни янгича идрок этишни талаб қилмоқда. Зеро, биз ҳаммамиз умумий илдизларимизни тўғри англаб етмас, минг йиллар синовидан ўтган қадриятларимизга амал қилмас эканмиз, нафақат мафкуравий, балки миллий яхлитлигимиз ҳам таъминланмайди. Инчунин, муқаддас эътиқодимиз ҳисобланмиш Ислом дини, унинг рукнларига муносабатда ҳам ягона мезон қарор топмоғи лозим.

3-бет

МЕТИНГА ЭВРИЛГАН ИРОДА

Ахир у овулига "Яроқсиз!.." деган тамғани кўтариб қандай қайтади? Қайси юз билан боради, келиши олдидан қўчқор сўйиб унга оқ фотиҳа берган отаси, овул оқсоқоллари олдига? "Яроқсиз!.." қизни ким ўғлига келин қилади? Шаҳардан... "Яроқсиз!.." бўлиб қайтган қизни-я? Ҳеч ким...

4-бет

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan

№32 (338) 2003-yil 13-avgust

ВАЛЮТА ҚИЙМАТИ

1 АҚШ $ — 973,49 сўм

1 ЕВРО — 1098,10 сўм

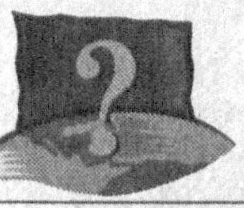

«Ҳуррият» сизники, Сиз ҲУРРИЯТники бўлинг!

Газетамизга обуна давом этмоқда.

Нашр кўрсаткичимиз: Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233.

Бугун

ТАНҚИД ВА НАТИЖА

Тошкентда Юртбошимиз чиқиш қилган ҳар бир нуфузли анжумандан сўнг атрофдагиларнинг табригига кўникиб қолдим.

— Кўрдингизми, Президент яна сизларнинг тарафларингизни олди. Тўраларни, ислоҳотга тўғаноқ бўлаётганларни аямасдан танқид қилаверинглар, орқаларингда ўзим борман, дедилар. Худо берди, сизларга...

Ҳақиқатдан ҳам фаолиятимизга оид деярли ҳамма меъёрий ҳужжатлар, қонунлар қабул қилинди, цензура олиб ташланди. Қонун доирасида исталганча газета-журнал, радио-телестудия очиш имкони берилди. Касб байрамимизга Президент табриклари ҳам бошқаларникидан зўр. Гўё фаол бўлишимиз учун ҳеч қандай тўсиқ йўқдек.

Аммо матбуотнинг, умуман, оммавий ахборот воситаларининг ишидан ҳеч кимнинг кўнгли тўлмаяпти: Президентнинг ҳам, халқнинг ҳам, ҳатто ўзимизнинг ҳам.

Президент Самарқандда фаоллар йиғилиши қатнашчиларига қилган даъватларида ҳам буни яширмади.

— "Ура-ура"дан холи тарзда, одамларни қийнаётган муаммолар, сунъий тўсиқлар ҳақида очиқ гапиришларингни истардим. Агар матбуот ҳаётни борича ёзганида, мен сизлардан буни сўрамаган бўлардим...

Ҳар ҳолда Юртбошимиз яна бир аяди. Дадил чиқишлар бўлаётганини таъкидлади. Хусусан, жасур журналистнинг телевидениедаги дардли кўрсатувидан сўнг пиллачилик соҳасида жиддий ислоҳотлар қилиш зарурлигини англаб етганини таъкидлади.

— Танқид ҳеч кимга ёқмайди, — деди Юртбошимиз матбуот ходимларига юзланиб. — Тазйиқнинг ҳам мингта йўли бор. Журналистнинг қадр-қиммати ҳам, обрўси ҳам ана шу муносабатларга чидаб беришида, жасоратида. Ҳаммага яхши кўринаман деган журналист бунга эриша олмайди. Қолаверса, танқид хусусий адоватлардан холи, таҳлилий ва хулосали бўлиши лозим. Токи у жамиятдаги қайси бир иллатга қарши одамларда нафрат уйғотсин.

Бу гапларни эшитар эканман, фаолиятимиздаги яна бир ярамас одат хаёлимдан ўтди. Баъзан бир газетада танқид қилинган ташкилот ёки соҳа тўғрисида бошқа бир нашрда ижобий мақола пайдо бўлади. Ёки аксинча. Натижада, иккита мухбирнинг нотантилиги, ноҳалоллиги, таҳририятлар ўртасидаги муносабатларга кўчади. Бундай ҳолатда ҳатто одамларга иккала томонга ҳам, умуман, матбуотга ҳурмат йўқолади. Зардали ёки реклама-мақола, албатта, уюштирилган бўлади. Буни одамлар тез англаб етади.

Танқидга муносабатнинг яна бир тури пайдо бўлган. У ҳам бўлса, "ёзса ёзибдида, нима бўпти" деган кайфият. Битта мисол келтирмоқчиман: Самарқанд шаҳридаги "Дамас"ларнинг кўпи ноқонуний йўловчи ташиётганини ёзиб чарчамаяпмиз. Ҳатто "Булар кимнинг тулпори"? деб давлат рақамларигача бердик. Бироқ ҳозирча "йўғ-е" дейдиган мард ташкилот топилмаяпти.

Вилоят лотерея ўйинлари уюштириш бошқармаси "Наврўз" жамғармаси билан ҳамкорликда "Мўъжиза" лаҳзалик лотереяси ташкил этди. Ундан тушадиган даромаднинг 80 фоизи шаҳар бюджетига ва 10 фоизидан бошқарма ва жамғармага тегиши лозим. "Наврўз" жамғармаси раҳбарлари лотереяни ёпиб қўйишди, деб арз қилишгач, масалани ўргандик. Ҳақиқатдан, бундай иш билан шуғулланганларнинг лицензияси олиб қўйилган. Кейин танқидий чиқиш қилдик. Шаҳар бюджети ойига бир миллиондан қуруқ қолаётгани, ўйин эса лицензиясиз ҳам давом этаётганини очиқ айтдик. Лекин Сиёб бозорида ҳозир ҳам ўйин тўхтаган эмас. Аммо унинг пули қаёққа кетаяпти? Мутасаддилар эса "билганингни қил" қабилида юришибди.

"Халқ сўзи" газетасида Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист С. Хусаинов билан ҳамкорликда кам таъминланган оилаларга нафақа тайинлашда оиланинг томорқа даромади сунъий белгинаётгани, натижада ёрдамга муҳтожлик сезмаган шахсларга бюджетдан ортиқча нафақа берилаётгани хусусида чиқиш қилиб, бу борада таклифлар айтгандик. Аммо жойларда аҳвол олдингидек қолмоқда. Давлатнинг маблағи беҳуда соврилиши ҳеч кимни ташвишга солмаяпти.

Камина айни пайтда бош муҳаррирлик қилаётган газетада ишлаган Сайди Ризо Ализода "Муаллим ила муҳаррир миллатнинг икки кўзидур" деб айтган эди. Бугунги кунга келиб эса... Назаримда, буни ўз фаолиятимиздан қидиришимиз зарур. Тошкентдаги газета дўконларини кузатар эканман, ёқамни ушлайман. Эҳ-ҳе, ким айтади Ўзбекистонда газета ўқишмайди, деб?! Сон-саноқсиз нашрларга кетган қоғозу меҳнат, маблағга ачинаман. Халққа айтар сўзимиз майдалашиб кетмаяптими? Топишмоғу латифадан бошқа айтар гап йўқми? Радио, телевидение, газета, журнал иккита енгил-елпи қўшиқ айтган санъаткорнинг олди-қочди суҳбати-ю, интервьюси билан овора. Фан арбоблари, нуронийлар, олимлар, меҳнат қаҳрамонларини ҳам гапиришга ўргатсак бўлмайдими?

Яна бир иллат: худди санъаткорлардек, иккита мақола ёзган мухбир Тошкентга интилади. Республика нашрларига ишга кирган ҳамкасбларимиз ўзларини журналистиканинг пири деб ўйлашади. Ваҳоланки, туман, вилоят миқёсида шаклланмаган журналист ҳаётдан ажралиб қолади. 200-300 дона чиқаётган туман, адади 3 мингдан ошмаётган вилоят газеталари хусусида ким бош қотиради? Ҳақиқий матбуотни биз истаймизми, истамаймизми, одамлар ана шу нашрлар обрўси билан баҳолашади. Газеталарнинг ҳаддан зиёд кўпайиши ҳақиқий журналистиканинг салоҳияти, обрўсига кўланка ташламаяптими? Ҳатто республика нашрларига ёзадиган мухбир етишмаган бир пайтда муҳаррир билан келишмаган ходим ёки ишдан кетган раҳбарларнинг бир пасда муҳаррир бўлиб қолиши узоқ йиллар шу соҳанинг нонини еганларга оғир ботмайдими?

Йўқ-йўқ, бу рашк ҳам эмас, ҳасад ҳам эмас. Кўнгилочар, мустақил ёки сиёсий партиялар газеталари ўз йўлигаю, аммо қўзиқориндек кўпайиб бораётган тармоқ газеталари қайси журналистикага наф келтиради? Ахир бюллетенга ўхшаган бундай нашрлар жамиятдаги иллатларни фош этишда қайси газетага рақобатчи бўла олади? Яширмайман, ўзим ҳам вилоятда икки шундай газетани ташкил этиб, раҳбарлик қилганман.

Аслида эса тармоқ газетаси шу соҳа раҳбарининг нашри. Пулини топиб бергач, обунасини уюштиргач, унинг қайси қусурини айта оламиз? Энг ёмони — қўлидан иш келадиган жасур ҳамкасбларимиз шунақа нашрларга ўтиб кетишяпти. Бундан ташқари, уларнинг ҳар бир вилоятда икки-учтадан мухбири бор. Ойига бир амаллаб бир-икки мартагина чиқаётган республика газеталари бу ходимларга маошни қаердан топиб беришади? Мен бу ҳақда икки йил аввал айнан "Ҳуррият"да танқидий чиқиш қилгандим. Аммо фикримни айрим ҳамкасбларим ҳазм қилиша олмади.

Президентимиз Самарқанддаги учрашув чоғида худди шу камчилигимизни очиқ-ойдин айтдилар. Нохолисона мақолалар, шахсий манфаатини ўйлаган, кек сақловчи журналистлар касбимиз обрўсига путур етказишини таъкидладилар.

— Журналистлар ўз фаолиятларига ўзлари ҳам баҳо бериб борсалар, ёмон бўлмасди, — деди у киши. — Масалан, жасоратли, фойдали чиқиш қилган журналистлар рағбатлантириб борилса, ёки аксинча, "ура-ура"дан нарига ўтолмаётган газеталар тартибга чақирилса.

Ҳар қалай, 30 йил шу машаққатли касбнинг нонини еганман. Ўзимни оқлашга уриниб кўрдим.

— Ислом Абдуғаниевич, биз ҳам шуни истаймиз. Аммо қўлимиз калта. Тармоқ газеталари ўз эгаларига қарам. Кўнгилочар газеталар енгил-елпи йўл билан пул топиш илинжида. Бир-биримизнинг ишимизга аралашишга қонуний ҳаққимиз йўқ. Ҳамма ижодий соҳаларда бўлган уюшмамиз йўқ. Агар журналистлар уюшмаси таъсис этилса, унинг таркибида турли комиссиялар тузиб, семинарлар, ўқувлар уюштириш, ижодий ҳисоботлар тинглаш, қуюшқондан чиққанларни тартибга чақириш, чет эл матбуоти билан ҳозиргидек пана-панада ёки муҳтожликдан эмас, балки ошкора муносабатлар ўрнатиш имкони бўлади.

Минглаб ҳалол, покиза ҳамкасбларимга қувонч билан айта оламанки, таклиф Юртбошимизга маъқул тушди. Аммо у киши фикрни қўллаган ҳолда зиммамизга оғир ва сизу биз қилишимиз зарур бўлган масъулиятни юклади.

— Мен ҳам журналистларнинг бундай уюшмаси бўлишини жуда-жуда истайман. Унга имкон, шароит яратиб беришга тайёрман, — деди у киши.

Буёғи, албатта ўзимизга боғлиқ. Ташкилотчи, фидойи ва жонкуяр бўлишимиз, ташббус ўзимиздан чиқиши лозим. Чунки қуйидан чиққан, қуйида пишиб-етилган ташаббусларнинг умри боқий бўлади.

Фармон ТОШЕВ,
Самарқанд вилояти,
"Зарафшон" газетасининг
бош муҳаррири

Истиқлол

ХИТОБ

(Тенгиз — Фитрат ютган дардлар)

Эл-юрт қайғуси билан яшаш ҳар бир кишига насиб қилавермайдиган бахт. Туғма истеъдод, туғма маърифатпарвар бўлган инсонларгина кўпинча бошини золимлар кундасига қўйиб, бундай бахтга эришадилар. Ҳақиқий қаҳрамонлик ҳисобланган бу фаолият XX аср ўзбек адабиётининг кўпгина намояндаларига хос, хусусан, Абдурауф Фитратга.

Севимли газетамизда унинг "Юрт қайғуси" сочмасининг бир қисми чоп этилди. Шу муносабат билан "Бухоро ахбори" газетасининг 1920 йил 5 октябр сонида айнан шу сарлавҳада "Тенгиз" мустаор имзоси билан босилган сочмани ўқувчилар эътиборига ҳавола этишни лозим топдик. Сочмада Бухорода амир тахтдан ағдарилгандан кейинги ҳолат гавдаланади. Ундаги воқеалар бир юртпарвар, ватан ошиғи бўлган инсоннинг сиёсий қарашлари, туйғулари ҳарорати билан йўғрилган ҳолда берилади.

Бу сочма ўша давр ҳосиласи эса-да, бироқ бугун ҳам ўз бадиий-эстетик аҳамиятини йўқотгани йўқ, дея оламиз.

Сочма сарлавҳалари ва ёзилиш услубига кўра Фитратники. Ҳатто "Д" товуши ўрнида "Т"ни қўллаш ҳам унга хос хусусият. Шу боис "Тенгиз" тахаллуси Фитратники деб ўйлаймиз.

Фитратнинг ўзи давлат бошқарувида маълум вазифани бажариб тургани учун очиқ имзо қўя олмас эди. Бунинг устига эл дардини мисли денгиздек ютиб кетиш ҳам унинг фазилатларидан биридир. Бинобарин, Фитратнинг "Тенгиз" тахаллусини қўллаши табиий, деб ўйлаймиз.

ЮРТ ҚАЙҒУСИ

(Она билан ўғил)

— ОНА! Нечунгина йиғлайсан? Бугун саодатга эришдик, яна қайғурасанми? Бугун ўз тилагингга етишдинг, кўз ёшларингни тўкадирсанми?

Эмди қайғурмоқ чоғи битди, йиғламоқ палласи йўқ бўлди, роҳат кунларинг етишди, онам!

— Оҳ ... ўғлум, арслоним! Мустабид ҳукумат уйимни талатди: буюк биноларимни йиқитди: суюкли ўғлонларимни ўлдурди.

Таҳаммул этдим, сабр қилдим, кимсага бир оғиз сўз бу тўғридан очмадим. Негаким, қўлларинда қилич, ўмузларинда тўфанг, мани ўлдирмоққа ҳозир эдилар. Дунёнинг мукофот эканлигин билган эдим.

Билар эдимки, бу золимлар бир кун қилғон зулмларининг мукофотини кўрарлар. Билардиму тўкилган қонларнинг ҳар бир томмасидан бирор арслон яратилуб бунларнинг қонларини ичарлар.

Кўзлари кўр, қулоқлари кар бўлиб оналарини тонимайдилар, юрагимни тешадирлар, бағримни парчалайдилар. Ўзларини тарбия қилиб етиштирган оналарини йўқ бўлувиға сабаб бўлдилар.

Ўйламас ўғилларим бутун бир қутимни ётларға талатиб, номусимни ғайриларнинг оёғи остинда олдилар.

Бўйла оналариға душманлиқлари ўз бошлариға етди, букун кўруб турғон мукофот у қилғон зулмлариға қарши эди.

Шу давлат, шу ғурурлариға маст бўлғон хоинларнинг касофати тегди. Бутун уйимни ёндирдилар, юрагимдан алангалар чиға бошлади, буюк биноларим ёниб битди.

Гўзал-гўзал масжидларим кул бўлди. Золимга қарши отилган тўплар маним том юрагимни тешди, у мустабидларға қарши отилғон тўфанглар мани хавфга солди.

Нима қилайин, оҳ, мингларча гуноҳсиз маълум ўғлонларимни ноҳақ ерда қонлари тўкилди, қанча оналар боласиз ва неча ўғлонлар онасиз қолди.

— Онажоним! Йиғлама, душманлар маҳв бўлди, у мустабид қон ичувчилар битирилди. У мустабидлар қўлиндан очилғон яраларингни тузатмак учун дўқтурлар ҳозирланиб, заҳмлар тузатилди.

Эмди йиғлама. Санинг саодатингни чин кўнгулдан истаб юрғон болаларинг ҳолингни сўрғали келдилар. Тур! Йиғламоқ ўрнида бир оз кул.

— Оҳ, арслон ўғлонларим! Эмди чин суюкли ўғлонларимни қучоғинда ётайин. Оҳ, мен сизни бу кунларим учун етиштирган эдим. Маним эмканиб тарбия қилғон чоқларимни эсингиздан чиқармайсиз.

ТЕНГИЗ
Нашрга тайёрловчи
Сирожиддин АҲМАД

Муаммо

ДАВЛАТ, АДВОКАТУРА ВА АДВОКАТ

Қонунда белгиланишича, адвокатлик фаолияти билан шуғулланувчи шахслар, фуқаролар (шу жумладан, ажнабий фуқаролар ва фуқаролиги бўлмаган шахслар), корхоналар, ташкилотлар, муассасаларга юридик ёрдам кўрсатади. Бу "ёрдам" "Ҳақ эвазига хизмат кўрсатиш"нинг алоҳида ўзига хос шаклида амалга оширилган.

Адвокатура халқники, шу боис унинг ютуқлари ҳам, муаммолари ҳам ҳбарчамизга тегишлидир. Ҳар қандай мамлакатда адвокатнинг жамиятдаги мавқеи ўша давлатнинг инсон ҳуқуқларига муносабат қай даражадалигини белгилайдиган ўзига хос барометрдир. Афсуски, ҳозирча бизнинг адвокатларимиз ютуқлари ҳақида гапиришга бироз эрта. Кўпгина суд мажлислари бирёқлама олиб борилиши, ҳимоянинг уринли важлари эътиборсиз қолдирилишини қўя турайлик, улар ўз касбий вазифаларини меъёрида олиб боришлари борасида бир талай муаммолар юзага келган. Қаламга олинган мавзумизда адвокат ўз фаолиятини амалга ошириш жараёнида ҳар қадамда дуч келаётган катта-катта муаммолар ҳақида лом-мим демаймиз; негаки, бу алоҳида мавзу, вақти-соати келганда, албатта, бу ҳақда ҳам батафсил ёзамиз.

Бугунги мавзумиз фақат иккита муаммони - адвокат билан адвокатура ўртасидаги номутаносибликни ҳамда адвокатура билан давлат ўртасида ечилмай турган бир муаммонинг моҳиятини очиб беришга қаратилган.

Адвокат ва адвокатура

Хўш, ҳақиқатда адвокатлар билан уларнинг идоралари ўртасида зиддиятли ҳолат борми? Бор бўлса, ўша зиддият нимадан иборат? Амалдаги "Адвокатура тўғрисида"ги Қонуннинг 11-моддаси 2-қисмида: "Юридик хизмат учун ҳақ тўлаш адвокат билан мижоз ўртасида ихтиёрий равишда тузиладиган битим (шартнома) асосида амалга оширилади", деб белгиланган. Қонуннинг бу моддаси мазмунидан келиб чиқадики, адвокат ўз сумкасида қатъий ҳисобдаги ҳужжат бланкалари (ордер, шартнома, квитанция)ни доимо олиб юриши лозим. Негаки, масалан Тошкентда ишлайдиган адвокат Қорақалпоғистонга хизмат сафари билан келганида, дейлик, нукуслик фуқаро юридик ёрдам кўрсатишни сўраб мурожаат этди. Энди ўша адвокат Нукусдан Тошкентга мижозни бирга олиб келиб, Тошкентда битим тузиши керакми? Ёки адвокатура ёпиқ пайти (шанба, якшанба, байрам ёки иш вақти тугагандан кейин) адвокатга зудлик билан юридик ёрдам сўраб мурожаат қилинса, адвокатнинг ёнида шартнома, ордер ва квитанцияси бўлмаса, мижоз ўзи танлаган адвокат ёрдамини ололмайди-ку!?

Адвокатура билан адвокат ўртасидаги номутаносиблик шундан иборатки, адвокатлар ўзларида ҳужжат (ордер, квитанция, шартнома) бланкалари бўлишини хоҳлайдилар, буни ўзлари учун ҳам, мижозлар учун ҳам қулайлик деб ҳисоблайдилар. Адвокатурачи? Адвокатура эса бунинг аксини талаб қилади, яъни қайси фуқарога адвокат керак бўлса, ўша фуқаронинг ўзи адвокатурага (масалан, Нукусдан Тошкентга) келсин, шахсан ўзи адвокатура кассасига гонорар учун пул топширсин ва шу тартибда адвокат ёлласин, деган талаб қўяди. Адвокатуранинг бу талаби адвокат ёллашни хоҳловчи вилоятларда яшовчи фуқаролларга қийинчилик туғдириб, ўша фуқаролар ўз ҳуқуқ ва манфаатларини ўзи танлаган адвокат ёрдамида ҳимоя килиши ҳуқуқини чеклайди, мижозга адвокатнинг зудлик билан ёрдам кўрсатиш имкониятини анча чеклайди. Вилоятларда Тошкентдан адвокат ёллашни хоҳловчи фуқаролар кўплигини таъкидлаб ўтиш жоиз.

Ҳамма хизмат тури каби юридик хизмат кўрсатиш ҳам маълум харажатлар билан боғлиқ: хизмат сафари, транспорт ва накладной харажатлар. Табиийки, бу харажатларни мижоз қоплаши лозим. Адвокатлар мижоздан шартнома асосида кўпроқ бўнак (аванс) пул олишни хоҳлайдилар. Мижоз тўлаган ўша бўнак пулига квитанция ёзиб берилиши лозим. Юридик ёрдам кўрсатилаётганда, ўша бўнак пулидан харажатларга ишлатилиши лозим. Бу ҳақда адвокат ўз адвокатурасига эмас, балки мижозга ҳисобот бериши лозим. Иш якунига етгач, ортиқча қолган пул адвокатнинг даромади тариқасида адвокатура кассасига топширилиши лозим. Бу даромад миқдори кам бўлмаслиги учун адвокатура ҳар бир ордерга соф даромаднинг энг кам миқдорини белгиласин. Бу миқдор, масалан, Шайхонтоҳур туман адвокатурасида ҳозир 20 минг сўмга тенг. Бир ойда адвокат, дейлик, бешта мижоз билан ишни тугатса, ўша адвокат камида 100 минг сўмни соф даромад тариқасида адвокатура хазинасига топшириши лозим. Иш шундай ташкиллаштирилса, адвокат ўз мижози олдида ҳам, адвокатура олдида ҳам, қонун олдида ҳам муттаҳамга ўхшаб қолмайди. Натижада, адвокат хотиржам бўлади, негаки адвокатга ҳеч ким солиққа тортиладиған объектни яширдинг, деб айб қўймайди, қўя олмайди ҳам. Адвокатнинг ҳар бир иш юзасидан да-

(Давоми 2-бетда)

«Ҳуррият»ни самода ҳам ўқишмоқда

2003 йил давомида «Ҳуррият» «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпанияси самолётларида йўловчиларнинг энг яқин ҳамроҳи бўлади.

Ҳамкорлик

УЧТА ННТга ГРАНТ АЖРАТИЛДИ

Нима учун?

Суратлар муаллифи Шоназар ИБРОҲИМОВ

АҚШ Халқаро Ривожланиш Агентлиги "Фуқаролар манфаатини ёқловчи дастури" доирасида илк маротаба ажратилаётган грантлар ғолибларини эълон қилди. Улар "Ҳаёт" (Самарқанд), "Умидворлик" (Тошкент) ва Ўзбекистон ишбилармон Аёллар ассоциацияси (Тошкент) нодавлат ташкилотларидир. Ҳар бири 12 минг АҚШ долларига тенг бўлган грантлар мазкур ташкилотларнинг олти ойга мўлжалланган тадбирларини қўллаб-қувватлашга сарфланади. Грантни қўлга киритган ташкилотлар аҳоли орасида турли маърифий тадбирлар, ОАВда чиқишлар, баҳс-мунозаралар ҳамда ҳукумат мулозимлари билан учрашувлар ташкил этадилар. Бундан кутилган асосий мақсадлардан бири амалга ошириладиган тадбирларни фуқароларнинг кенг кўламда қўллаб-қувватлашларига эришишдир.

"Ҳаёт" ташкилоти томонидан амалга ошириладиган тадбирлар, асосан, ногиронлар учун қулайликлар яратилишини таъминлашга қаратилган. Улар янги ва қайта таъмирланаётган жамоат ва ярим-жамоат биноларда аравачалар учун йўлаклар бўлиши жуда ҳам зарур деб ҳисоблашади. "Ҳаёт" белгилаган тадбирлар Термиз, Самарқанд, Қўқон, Навоий, Нукус ва Нуробод шаҳарларида бўлиб ўтади.

"Умидворлик" ташкилоти ўтказадиган тадбирларнинг мақсади ногирон болалар таълим олишлари учун шароит яратишдан иборат. Ушбу тадбирлар Ўзбекистон ҳукумати томонидан "Таълим барча учун" Миллий дастур режасининг бажарилишида ННТлар иштирокини оширишга қаратилган. 2000 йили Сенегал пойтахти Дакарда имзоланган "Таълим барча учун" деб номланган ЮНЕСКО дастурини Ўзбекистон ҳукумати ҳам қўллаб-қувватлаяпти. Бироқ "Умидворлик" фикрига кўра, ННТларнинг ушбу жараёнда иштирок этиш даражасини янада ошириш лозим. Дакар ҳужжатида эса ННТларнинг ушбу жараёндаги иштироки 50 фоиздан кам бўлмаслиги керак.

Ишбилармон Аёллар Ассоциацияси (ИАА) режалаштирган тадбирлар Ўзбекистон ҳукумати томонидан 2002 йил мамлакатнинг иқтисодий ва молиявий соҳаларда қабул қилган қарорлари ижросини таъминлашга кўмаклашишга қаратилган.

"Фуқаролар манфаатини ёқловчи дастур" Ўзбекистонда кучли фуқаролик жамиятини қуришга қаратилган ЮСАИД фаолиятининг муҳим қисми ҳисобланади. Ушбу дастур ННТларнинг фуқаролар манфаатини ёқлашга қаратилган тадбирларини маҳаллий ва минтақавий даражаларда муваффақиятли ўтказишларига кўмаклашади ҳамда нодавлат ташкилотларнинг давлат даражасидаги муаммолар билан шуғулланишларига имконият яратади. Дастурнинг энг олий мақсади, аҳоли манфаатларини ҳимоя қиладиган муаммоларни ҳал қилишда ҳукумат билан ННТларнинг бу борадаги билим ҳамда тажрибаларини оширишдан иборат.

Наргиза АБДУҒАФФОРОВА

Мусобақа

КУН БЎЙИ ДАВОМ ЭТГАН "ЖАНГ"

Мустақилликнинг 12 йиллигига бағишланди

Кузнинг нафаси келиб қолганда ёз ёзлигини қилиб, ҳарорат яна забтига олган кунлар Тошкент — Чорбоғ йўналишида дам олувчилар уловлари янаям тиғизлашди. Ўтган якшанба куни мазкур йўналишдаги ўнлаб автоуловлар шахматчи ва шахмат ихлосмандларига хизмат қилди, десак ишонаверинг!

Бўстонлиқ тумани ҳудудида, Чорбоғ сув омбори биқинидаги Хўжакент қишлоғида "Ёзувчи" дала-боғ ширкати жойлашганини кўпчилик яхши билади. Ширкат қароргоҳи вазифасини ўтовчи қўрғон-ҳовли адиб Дадахон Нурийга қарашли. Тиниб-тинчимас Дадахон соҳибнинг хонадонидан келди-кетди аримайди, бу сафарги тадбирнинг бош сабабчиси ҳам шу киши. Хуллас, кенг, байрам руҳида оро берилган "қўрғон" эрталабдан гавжумлашди. Қишин-ёзин ёзувчи-шоирларнинг иссиқ-совуғидан хабар олиб турадиган хўжакентлик Боймурод ака, Ўткир ва Элашвой, дала-ҳовлининг "шум боласи" Достонбой нуфузли меҳмонлар пойига аталган қўйнинг оёғидан осишди, дошқозонлар остида олов гуриллади. Чекка-чеккада "Ким зўр ўйнайди?" каби саволлар эшитила бошланди.

— Мусобақа қанчалик тез бошланса, ким зўр ўйнагани маълум бўлади-қўяди, — деди устоз Озод Шарафиддинов. — Қани, интизом ўрнатилсин, қуръа ташланглар. Ким-ким билан дона суришади, шуни билиб олайлик-да, ишга киришайлик!..

Қуръа ҳам ташланди, "жанг"ни Эркин ака Воҳидов билан Раҳматилла ака Иноғомов бошлаб беришди. Бошқа жуфтликлар ҳам дона суришга киришди: Озод Шарафиддинов — Шодмон Отабоев, Насриддин Муҳаммадиев — Хуршид Дўстмуҳаммад, Ортиқали Абдуллаев — Мирпўлат Мирзо. Уйига лўмбаз бостдига ҳашар эълон қилган домла Мухтор Худойқулов ҳам ғайрату ҳайратини яширолмади, "мен профессионал томошабин" деб қуллуқ қилиб турган адиб Муҳаммад Саломни айтмайсизми?! Фақат отахон академик Матёқуб

(Давоми 2-бетда)

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

ромади, яъни адвокатура кассасига тўланадиган пул шу иш тугагач, Даромад — Гонорар — Харажатлар формуласидан аниқланади. Башарти, харажатлар ошиб кетиб, даромад камайса, у ҳолда планни тўлдириш учун мижоздан яна пул талаб қилиш мумкин. Кўпчилик адвокатларнинг фикри шу. Адвокатура-чи?

Адвокатура эса бундай тартиб бўлишига мутлақо қарши. Адвокатуранинг талаби шундан иборатки, адвокат ёллашни хоҳлаган фуқаронинг ўзи адвокатурага келиб, адвокат танласин. Ўзи танлаган адвокатни олиш учун адвокатура билан шартнома тузсин, адвокат хизмати учун гонорарни адвокатурага ўзи тўласин. Ҳали хизмат кўрсатилмасдан олдин бу пул адвокатнинг соф даромади тариқасида адвокатура кассасига кирим қилинади, шу пулдан адвокат солиқ ва бошқа тўловлар, йиғимларни тўлайди, шундан кейингина қолган пул адвокатнинг маоши бўлади, деган талаб қўйилган. Савол туғилади: дейлик, нукуслик мижоз Тошкентдаги адвокатурага 30 минг сўм тўлаб, адвокат ёллади. Адвокатура ўша 30 минг сўмни ўз хазинасига кирим қилиб, адвокатга юридик хизмат харажатларига пул бермаса, энди ўша адвокат қайси пулни сарфлаб Тошкентдан Нукусга етиб боради? Агарким ишни кўриш икки ҳафта давом этса, икки ҳафта давомида қайси пул эвазига ётоқхонада ётади, қайси пулига қоғоз, ручка ва ҳоказоларни харид қилади?

Шу масалада адвокатура адвокатга айтадики, сен ўша мижозингдан худди тиланчига ўхшаб адвокатлик ҳужжатларига ҳеч бир ҳужжат бермасдан пул ол! Ўша пулни юридик хизмат харажатларига ишлат. Адвокатурага мижозинг топширган пулдан сенинг харажатларинг учун бермаймиз, дейди. Адвокатура раҳбарияти юридик хизмат кўрсатиш катта харажатлар билан боғлиқлигини яхши билади, чунки ўзлари ҳам ҳамма қатори адвокат ҳисобланади. Бу харажатларни адвокатга мижоз ўз хоҳиши билан тўлаши керак, адвокат мижозга буни тушунтириши керак, деб ҳисоблашади. Ахир, адвокатнинг мижоздан ҳужжат бермасдан пул олиши бориб турган қонунбузарлик-ку! Бундай йўл билан мижоздан пул олган адвокат ўз мижози олдида ҳам, адвокатура олдида ҳам, қонун олдида ҳам муттахамга тушиб қолади-ку! Мижоздан юридик хизмат харажатларига пул сўрамасликнинг, пул олмасликнинг иложи йўқ. Бундай вазиятда ёмон ниятли амалдорлар мазкур ҳолатдан фойдаланиб, ўзларига қарши ишлаётган муросасиз, тиришқоқ адвокатларга нисбатан жиноий иш қўзғатишлари ҳам мумкин-ку! Мижоздан ҳужжатсиз пул олган адвокат ўша заҳоти қўлбоққа айланади ва ўзига юклатилган вазифани тўла бажаролмайдиган аҳволга тушади. Худо кўрсатмасин, мижоз ва

ДАВЛАТ, АДВОКАТУРА ВА АДВОКАТ

адвокат ўртасида низо чиқса борми, ўша мижоз ўз адвокатини айблаши ҳам ҳеч гап эмас.

2003 йил бошидан Шайхонтоҳур туман ҳуқуқ маслаҳатхонасида адвокатура раҳбарияти рухсати билан бир янгиликка қўл урилди. Ҳисобот бериш шарти билан адвокатларнинг қўлига рақамланган шартнома, квитанция ва ордер бланкалари берилди. Натижа эса кутилганидан ҳам зўр бўлди, адвокатларнинг мижозлари сони кескин ортди. Ҳамма учун бу иш қулайлик туғдирди. Бироқ бу тажриба "адвокатлар гонорарни ўз вақтида кассага топширмаяпти", деган баҳона билан тўхтатиб қўйилди, ҳаммаси яна эски ҳаммом, эски тос бўлиб қолди. Мақоланинг давомини ўқисангиз, айрим адвокатлар нега пулларни ўз вақтида кассага кирим қилмаганлиги сабабини тушуниб оласиз.

Адвокат билан адвокатура ўртасида юзага келган юқоридаги масалани адолатли ҳал этишда адвокатура адвокатларга юз тутса, айни муддао бўларди, негаки бу масалани адвокатлар таклиф этаётган шаклидан бошқа тўғри ечимининг ўзи йўққа ўхшайди. Бу борада хориж тажрибасини ўрганиш ҳам яхши самара бериши мумкин. Ҳуқуқшунослар ассоциацияси Бошқаруви бу масала бўйича ҳам ўз фикрларини билдирсалар, айни муддао бўлур эди.

Давлат ва адвокатура

Мамлакатимизда амалга оширилаётган суд-ҳуқуқ тизими ислоҳотлари ҳақида гап кетганида, прокурор ва адвокатларнинг суддаги ваколатларини тенглаштириш учун қонунчиликка ўзгартишлар киритиш зарурлигини ҳам назариётчи, ҳам амалиётчи ҳуқуқшунослар таъкидлайдилар. Давлат прокурорларни маош билан таъминлайди, моддий аҳволини яхшилашга доир чора-тадбирларни кўради. Адвокат эса давлатдан маош олмайди, "ўз нонини ўзи топиши керак". Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2002 йил 20 декабрдаги Фармонига асосан, прокуратура органларининг малака даражасига эга бўлган ходимлари 2003 йилнинг 1 январидан бошлаб жисмоний шахслардан олинадиган солиқларни тўлашдан озод қилинди. Шу билан бирга прокуратура ходимларининг маоши ўртача 30 фоизга оширилди.

Энди адвокатура билан давлат ўртасида юзага келган вазиятга келсак, бунинг тамоман тескариси юз берди. Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 30 декабрдаги 455-сонли қарорига кўра, адвокат энди ўз даромадининг 7 фоизини эмас, балки 35 фоизини ижтимоий суғурта жамғармасига ўтказиши керак. Бошқа солиқ ва тўловларни ҳисоблаганда, адвокатлар жами ишлаб топган пулнинг 80 фоизигача ушлаб қолинмоқда. Ўша тўлов қонунчиликка тўғри келса ҳам майли эди. Амалдаги Меҳнат Кодексининг 164-моддасига кўра, ходимга ҳисобланган маошнинг 50 фоизидан ортиғини ушлаб қолиш мумкин эмас! Лекин қонуннинг ана шу моддаси адвокатларга нисбатан ишламаяпти! Бу эса уларнинг кайфиятни анча тушириб юборди. Муаммони энг юқори даражада ҳал қилиш зарурлиги туфайли "Адвокат" журналининг шу йилги 1-сонида Ўзбекистон Адвокатлар ассоциацияси Бошқаруви аъзоларининг мамлакатимиз Президентига мурожаати эълон қилинди.

Энди ушбу муаммо юзасидан мулоҳаза қилиб кўрайлик.

Адвокат кўрсатадиган юридик хизмат ўз табиатига кўра моддий неъматлар ишлаб чиқаришдан ҳам, хизмат кўрсатишнинг бошқа турларидан ҳам кескин фарқ қилади. Аслида шартнома адвокатура билан фуқаро ўртасида тузилаётган бўлса-да, адвокатура деб аталмиш юридик шахс томонидан адвокатлик фаолияти амалга оширилмайди, балки адвокатурада ҳисобда турадиган жисмоний шахс, яъни адвокат мижозга ҳуқуқий ёрдамни кўрсатади. Шу кўз билан қараганда, адвокатурани чумолининг уясига, ҳар бир адвокатни шу уяга дон ташиётган чумолига ўхшатиш мумкин. Адвокат мижозга кўрсатадиган юридик ёрдамнинг ўзига хос жиҳати шундаки, бу жараённи механизациялаштириш ва автоматлаштиришнинг мутлақо иложи йўқ. Фуқаро мурожаат этган ҳуқуқий масала худди дарахтдаги бирорта ҳам барг бир-бирига ўхшамаганидек, бир-бирини айнан такрорламайди. Айнан шу сабабли ҳам бу жараёнга меҳнат кооперациясини жорий этиб бўлмайди. Тўғри, баъзан бир иш бўйича бир вақтнинг ўзида бир неча адвокат ягона мақсад сари ҳаракат қилиши мумкин, лекин бу жараённи ҳам меҳнат кооперацияси деб бўлмайди.

Шу йил бошидан адвокатларнинг ранжишлари сабабларига қайтсак. Аслида адвокатура давлатнинг вазифасини бажариб, фуқароларнинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилса-да, у бу ишни давлат тўлайдиган маош эвазига эмас, балки мижоз тўлайдиган гонорар эвазига амалга оширади. Боз устига, солиқ тўлаб, бюджетга даромад келтиради. «Бозор иқтисодиёти асослари» деган китобчада меҳнат кооперацияси нима эканлиги жуда содда мисол билан тушунтирилган. Агар адашмасак, ўша китобчадаги мисолда чилангар бир ўзи қўлда симдан тўғнағич ясаса, бир сменада кўпи билан 50 дона тўғнағич ясаркан. Агарким, тўғнағич ясаш жараёни 6 хил операцияга ажратилиб, олтита операцияни бир киши бажарадиган қилинса, ўша операцияларни механизациялаштиришнинг имкони бўлади. Охир-оқибатда 6 нафар чилангарнинг ҳар бирига бир сменада 50 минг донадан тўғри келадиган тўғнағич ясашга имкон яратиларкан. Хуллас, меҳнат кооперацияси туфайли меҳнат унумдорлиги 1000 баробар ортаркан.

Меҳнат кооперацияси жорий қилинган жойларда, шак-шубҳасиз қўшимча қиймат яратилади. Шу сабабли ҳам бундай корхоналарда, индивидуал меҳнат билан шуғулланувчилардан фарқли ўлароқ, иш ҳақи фонди ташкил этилади. Ўша корхоналар иш ҳақи фондининг 35 фоиз миқдоридаги пул суммасини корхона даромадидан (иш ҳақи даромадидан эмас) нафақа жамғармасига ўтказиб берадилар. Бу нафақа жамғармаси ўтказиб бериладиган пул юридик шахснинг маблағи. Корхона ўзининг иш ҳақи фонди миқдоридаги 35 фоиз пулни ҳисоблаб, ўша пулни даромад жамғармасига ўтказиб берганлиги туфайли шу корхонада иш ҳақи фонди 35 фоизга камайиб қолмайди, чунки бу пул юридик шахс даромади ҳисобидан нафақа жамғармасига ўтказилади-да.

Адвокатурада бошқача вазият. Аслида адвокатура юридик шахс бўлса-да, бу юридик шахс хизмат кўрсатмайди, уни фақат чумолининг уясига таққослаш мумкин. Адвокатлар худди чумолиларга ўхшаб, алоҳида-алоҳида ўша уяга (яъни адвокатурага) ўзлари топиб келган даромадини топширадилар, ташийдилар. Адвокатурада ҳар бир адвокатнинг топиб келган пули алоҳида-алоҳида тақсимланади (солиқлар, бошқа тўловлар, иш ҳақи ва ҳоказоларга).

Шундай вазиятда, яъни ҳар бир адвокат индивидуал фаолият билан шуғулланаётганида, у ўз даромадининг 35 фоизи миқдорини нафақа жамғармасига ўтказиши керакми ёки худди индивидуал меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи бошқа шахслар учун белгиланган миқдорда нафақа жамғармасига пул тўлаши керакми? Қайси бири қонуний ва адолатли бўлади?

Адвокатура нолишининг боиси шундаки, улар индивидуал меҳнат фаолияти кўрсатсалар-да, улар учун ўзлари ташкил этган юридик шахс ва унинг шахобчалари фақатгина мижозлар билан учрашадиган (худди шофёрларнинг "пятачоги"дай) жой бўлса, у ҳолда улар нима сабабдан нафақа жамғармасига соф даромадидан 35 фоиз миқдорида пул ўтказишлари керак? Ахир, улар худди якка тартибда фаолият юритувчи этикдўзга ўхшаб, пулни нафақа жамғармаси тўлаши керак эмасми?!

Шу молиявий муаммо кўп адвокатларнинг шаштини бироз қайтариб қўйди. Аҳолининг кўпчилик қисми иқтисодий ночор бўлган бир пайтда, дейлик, адвокат пенсионердан юридик хизмат учун ҳақ олса-да, ўша пулнинг 35 фоизи пенсия жамғармасига кетиши ғайритабиий эмасми!?

Хулоса қилиб айтганда, адвокат даромадининг 35 фоизи миқдори нафақа жамғармасига ўтказиладиган бўлса, аҳолининг юридик ёрдамга муҳтож бўлган ночор қатлами ўша ёрдамни ололмай қолиши ҳам мумкин. Натижада, унинг конституциявий ҳуқуқи бузилади. Бу эса адолатдан эмас, албатта.

Хўш, унда нима қилиш керак? Фикримизча, адвокатларнинг нафақа жамғармасига тўлайдиган пули миқдорини индивидуал меҳнат фаолияти билан шуғулланувчилар учун белгиланган ставкага келтирилса, бундан ҳамма ютади: адвокатлар енг шимариб ишлаб, бюджетга кўпроқ даромад солиғи тўлайдилар. Натижа ўларок, тўлов кучи етарли бўлмаган оддий ватандошларимизнинг ҳам малакали юридик ёрдам олиш имконияти анча яхшиланади.

P.S.: Мамлакат бюджетининг бу йилга белгиланган даромад қисмини бажариш шарт экан. Айтишларича, агар адвокатлар яна бироз сабр қилиб туришса, 35 фоизлик ижтимоий суғурта тўлови келгуси йилдан бошлаб яна 7 фоиз қилиб белгиланиши эҳтимолдан холи эмасмиш...

Ғиёс НОМОЗОВ,
Бахтиёр ШОҲНАЗАРОВ

Ёднома

ФАНИМИЗНИНГ ЭРКИН ШУНҚОРИ ЭДИ

Эркин Юсупов менинг энг қадрдон, энг ардоқли дўстим эди. Бугун бу ажойиб инсонни сўнгги йўлга узатиб қўяр эканман, унинг ҳаётимга жуда сингиб кетганини ҳис қилдим. Биз биринчи марта 57 йил муқаддам — 1946 йилнинг сентябрида ўша давр атамаси билан айтганда САГУнинг филология факультетида учрашган эдик. Кейин 5 йил дорилфунунда, 4 йил Москвада аспирантурада бирга ўқидик. Кейин бирга ишлаган бўлмасак-да, бир-биримиздан ажраганимиз йўқ. Биз ҳар хил муносабатлар билан учрашиб турар, баъзан баҳслашар, ишларимизни маслаҳатлашар, керак бўлганда дардлашар ва бир-биримизга мадад беришга ҳаракат қилардик. Баъзан бир-биримиз билан учрашишимиз қийинроқ бўлиб қолса-да, барибир бир-биримиздан бохабар бўлиб турардик, зарур бўлиб қолганда, дарҳол бир-биримизнинг ҳузуримизга етиб борардик. Дорилфунун ва аспирантурадан кейин Эркиннинг ўсиб-улғайиши кўз ўнгимда содир бўлди — у илм соҳасида ҳам, меҳнат фаолиятида ҳам жуда тез кўтарилди — энг оддий мартабадан — институт ўқитувчилигидан энг юксак рутбаларгача — фанлар академияси ва университет раҳбарлиги, халқ ноиби, фан ва адабиётимизнинг атоқли арбоби даражасигача бўлган йўлни босиб ўтди. У жуда истеъдодли одам эди — унинг яратган илмий асарлари, дарсликлари, мақолалари фалсафамизнинг, ижтимоий илмларни ривожлантиришда жуда катта рол ўйнади, шунинг учун у қисқа муддатда ижтимоий фанларнинг тан олинган раҳбарларидан бирига айланди. Унинг ёрқин фикрларга, теран таҳлилларга тўла асарлари Эркинга фақат бизнинг юртимиздагина эмас, яқин ва узоқ хориж мамлакатларида ҳам катта шуҳрат келтирди.

У нафақат етук олим, балки олижаноб инсон ҳам эди — унинг дўстлари, шогирдлари кўп эди. У билан видолашгани келган минглаб одамларни кўриб, Абдулла Қаҳҳор асарларидан бирида қаҳрамонига берган "Бу одам дунёга келиб, одам экиб кетган экан" деган таърифи эсимга тушди. Ҳалол, одамшаванда, ҳеч кимдан ёрдамини аямайдиган, кўнглида кири йўқ инсон эди Эркин. Ва яна улуғ меҳнаткаш эди. Қизиқ, у ҳаётда нимага эришган бўлса, ҳаммасига ўз кучи, ўз пешона тери, ўз меҳнати билан эришган эди. Марғилонда энг оддий ўзбек оиласида дунёга келган, болалиги Тошкент яқинидаги Зангиота туманида ўтган Эркин Юсупов ҳаётнинг энг юксак чўққиларини забт этди, энг юксак мартабаларга кўтарилди, ёру дўстлари, элу юртнинг ҳурматига сазовор бўлди.

Дўстим бир олимнинг эмас, ўн олимнинг ишини қилиб улгурди, оиласидан, фарзандларидан, дўстлари ва шогирдларидан ёлчиди. Шунга кўра уни бу дунёда беармон яшаб ўтди, деса бўлади. Албатта, унинг 75 йиллик ҳаёти беҳуда ўтмади, изсиз кетмади. Беармон яшади дейман-у, лекин шу ондаёқ бу фикрдан қайтаман. Негаки, одамзотда орзу-истакларнинг чегараси бўлмаганидек, армонларнинг ҳам туби бўлмайди. Бироқ етимнинг бошини силашга фурсати бўлмагани, одамларга айтадиган муҳим гапи бўғзида қолиб кетгани, умри давомида қурган иморатининг бирор ери чала қолгани, яхши ниятлар билан эккан хурмосини совуқ уриб кетгани, бирон кимсадан эшитган ўринли-ўринсиз таъна-дашномлари, ўз юртида ўзини мусофир сезиб яшашлари — буларнинг ҳаммаси юракларни ўртовчи, умрни қисқартирувчи армонлар эмасми?

Эркиннинг рафиқаси Суйдихон фарзандлари интиҳосиз қайғуларини намоён этиб, "Бошимизга оғир мусибат тушди, бу фожиага қандай чидаймиз", деб оҳу фарёд чекдилар. Мен қўлимдан келганича уларга тасалли бердим, сабру бардош тиладим. Кейин ўзимча кўнглимга яна бир ўй келди — ўлим ҳамма вақт ҳам фожиамикан? Ҳа, жудолик ёмон, энг яқин одамингдан ажраб қолиш энг оғир мусибат. Лекин шу билан бирга у Аллоҳнинг севган бандасига юборган неъмати, иноятi эмасмикан. Эҳтимол, Парвардигор бандасининг мислсиз машаққатлар, одам боласи чидаши қийин бўлган синовлардан ўтиб яшаганини кўриб, "Эй, бандам, шунча чеккан азобларинг бас энди, бу дунёнинг неъматларини ҳам, разолатларини ҳам роса кўрдинг, хўрликларини етарли кечирдинг, кел энди бағримга, мен сенга мангу ором бахш этайин" демаганмикин? Нима бўлганда ҳам бўлар иш бўлди — юртимизнинг асл фарзандларининг қатори яна бир кишига камайди. Биз эса Аллоҳнинг иродасига бўйсуниб, қадрдон дўстимизни бот-бот ёдлаб, унинг руҳини шод қилишдан жиндай бўлса-да, унинг хотирасини ардоқлаб, унга муносиб бўлишга интилишдан ўзга иложимиз йўқ.

Алвидо, қадрдон дўстим, тупроғинг енгил бўлсин!

Озод ШАРАФИДДИНОВ

КУН БЎЙИ ДАВОМ ЭТГАН "ЖАНГ"

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

Қўшжонов, адиб ва журналистлардан Эркин Малик, Нурулла Муҳаммад Рауфхон ва Шариф Холмурод вазминликни бой беришмай томошабинликни қиздирдилар.

Эркин Воҳидов билан Раҳматилла Иноғомов азалдан ашаддий рақиб деб эшитган эдиг-у, илло ҳар иккала устоз ҳам тахта устида муросани унутишини кўрсангиз эди! Доналарнинг сони, позиция "явно" дуранг деб турган ҳолатда ҳам Раҳматилла ака танқидчилигига борди — ҳарчанд уринмасин, ўйинда битим қайд этилди. Иккинчи турда мусобақа профессор Бегали Қосимов қўшилиши туфайли янада қизиқарли тус олди. Шахмат ўйинида ғолибликни аввалдан даъво қилган кўпинча ютқазади, энди қўлни кўтариб таслим бўлишдан ўзга чора топилмай турган пайтда бир йўл топилиб, ютуқни илиб кетишлар бўлади. Пешиндан кейин хўжакентлик оқсоқоллар, маҳалла-кўй, туман ҳокимияти вакиллари ташриф буюриб, қароргоҳ бамисоли тўйхонага айланди!

Ниҳоят, шомга қадар давом этган мусобақа якунига етиб, ғолибу мағлублар эгаллаган ўринлар аёнлашди: биронта мағлубиятга учрамаган Ўзбекистон Қаҳрамони, севикли шоиримиз Эркин Воҳидов мусобақа ғолиби деб эълон қилинди! Устоз Бегали Қосимов иккинчи, сиёсий шарҳловчи Насриддин Муҳаммадиев учинчи ўринларни эгаллашди. Пировардида мусобақа ҳомийлари — Ўзбек-Ҳинд "Ҳимолай" қўшма корхонаси раҳбари жаноб Гоминда Рам ҳамда "БҚ Интранс" ҳиссадорлик жамияти раҳбари Ботир Қосимов ғолиб ва мусобақа иштирокчиларини тақдирлашди.

Бир сўз билан айтганда, шу кун бу хонадонда ҳеч ким ранжимади, аксинча байрамона дўстлик, самимийлик, ҳазил-мутойиба кайфиятни кўтарди.

— Ушбу мусобақа ватанимиз мустақиллигининг 12 йиллигига бағишланади, — деди бош мезбон Дадахон Нурий.

— Мана шундай файзли мусобақалар ҳар йили Мустақиллик байрами арафасида ташкил этилса, хўп гўзал иш бўларди, — дея таклиф киритди Ўзбекистон Қаҳрамони, мусобақанинг энг фаол ва ғайратли иштирокчиси Озод ака Шарафиддинов.

Таклиф йиғилганлар томонидан қизғин қўллаб-қувватланди.

МУХБИРИМИЗ

Воқеа

"КАМОЛОТ" ФАҚАТ "РЕЗЕРВ" УЧУН КЕРАКМИ?

Уйдагилар қиз кўриб келишибди. Учрашишимиз керак экан. Нима қилсам бўлади, деб неча кундан бери ўйланиб юрибман. Қаерда учрашсам, биринчи кундан қандай қилиб кўнглини овласам? Шундай кунларнинг бирида ўртоғим телефон қилиб қолди. "Камолот"дан таклиф қилишяпти, "Туркистон" саройида концерт бор экан, борамизми?" Айни муддао бўлдида, бир тийин сарфламасдан биринчи кунданоқ қизга кимлигимни кўрсатиб қўяман, деб ўйладим. Яшасин, "Камолот", биз ёшларга шунақа концерт уюштирибди.

— Кимлар келаркан? — дедим сир бой бермай.

— Ҳаммасини айтиб беролмайман-у, "Ялла" аниқ боради. Битта илтимосим бор эди. Танишларингдан ҳам олиб борсанг.

— Бўлди, ўртоқ сени парод қилиб қўймайман. Икки киши бўлиб борамиз.

Концерт соат 4 да бошланаркан. Уйдагилар топган қиз билан уч яримда "Ўрда"да учрашадиган бўлдик. Ҳеч учрашмаганман. Белгили кийимига қараб қизни тез таниб олдим. Ҳаяжон ва ширин орзуларга берилиб, қизни концертга таклиф қилдим.

Келишганимиздек, ўртоғим билан ўнта кам тўртда саройнинг олдида учрашдик. Ҳаркалай, олдинроқ кириб, жойлашиб олиш керак, деган ўй билан сарой эшикларига яқинлашдик. Нимагадир қўлида таклифномаси борлар кириб кетишяпти-ю, бизни киритишмаяпти. Ўртоғимга кўзимни имлагандим, билиб келиш учун билет текшираётганларнинг олдига кетди. Аниқ бўлишича, "Камолот"дан келганлар анҳорнинг ёнига тўпланаётган экан. Биринчи маротаба учрашиб турган қизга "Камолот"дан келгандик, шунинг учун пастга тушиб турайлик, деб айтиб бўлмаса.

— Пастга, анҳорнинг ёнига бориб турарканмиз. Бизларни камераларга олишиб, тантана билан киритаркан, — дедим. Чунки ўша вақти "Davr" учун тасвирга олиб юришганди.

Пастга тушиб ярим соат кутдик, киритишдан дарак йўқ. Қизни у ёқдан, бу ёқдан гапириб, латифалар айтиб чалғитиб турибман. Атрофимизга қарасам, икки юз чоғли одам бизга ўхшаб кутиб турибди. Онахонлар йўл четларига ўтириб олиб, кутиш баробарида суҳбатни қизитишяпти. Бу сафар ўртоғимга ўқрайиб қарадим. Бир пасда қайтиб келган ўртоғим кайфиятни минус қирққа тушириб юборадиган шум хабар топиб келди. Нима эмиш: "Камолот"дан келганлар резерв учун келганмиш. Агар одам тўлмай қолса, кирармиш. Тўлса... Жаҳлим чиқиб кетди. "Қанақа концерт ўзи?" деб сўрадим.

— Ўртоқ, мен ҳам билганим йўқ. Ишхонадан концертга бола йиғларинг, дейишганди. Қанақа концертлигини ҳар доимгидек айтишмаганди. Ҳозир билсам, қурувчилар куни муносабати билан концерт қўйиляпти экан. Шунга...

Тепамдан биров муздек сув қуйиб юборгандай бўлди. Қурувчиларнинг байрамига "Камолот"нинг нима дахли бор? Ким ташкиллаштирган бу масхарабозликни? Ёнимизда турган ҳамма резервми? Мен ўзимни одам деб юргандим-ку? Жаҳлнинг иссиқлиги бир чой қайнайдиган даражага кўтарилди. Аммо ёнимда турган қизга буларнинг барини айтиб бўлмайди. Менга савол кўзи билан қараган эди, "Биз махсус таклифномалар билан киришимиз керак экан. Таклифномани олиб кетган одам жиддий сабабларга кўра ушланиб қолибди. Ҳозир кеп қолади", дедим-да, ўртоғимнинг олдига келдим.

— Эй, сўтак, қанақа аҳволга солиб қўйдинг. Бу қиз бўлажак турмуш ўртоғим бўлиши мумкин. Ким айтганди ўзи сенга?

— Мен атайин қилганим йўқ-ку, сенинг бўлажак турмуш ўртоғинг билан келишингни қаердан билай. Ана, гапинг бўлса, "Камолот"нинг шаҳар бўйича каттаси турибди, шу кишига айт.

Ия, ҳали бу ишларнинг бошида "Камолот"нинг каттаси турибдими? Гапларига ишонмадим, кейин билсам, ўртоғим айтган гаплар юз фоиз тўғри экан. Шундан сўнг ростакамига жаҳлим чиқди. Кимлигимни бир кўрсатиб қўяй. Ҳамма гапни айтаман, нима шунча (200 чоғли) одам резерв бўлиш учун келдими? Уйида иши йўқми уларнинг? Бу кетишда ташкилотининг обрўси бир пул бўлиб кетади-ку? Ҳаммасини шартта-шартта юзига айтиб ташлайман, деб ичимда роса шерлик қилдим. Амалга келганда биттаси ичимдан: "Нима қиласан бошингни оғритиб. Сен гапирганинг билан бирон нарса ўзгариб қолармиди? Устига устак у бир мансабдор бўлса. Казо-казолар билан юради. Уни ҳам тушуниш керак, бирontаси илтимос қилган бўлса, тўплагандир-да, қолаверса, турган одамларнинг ўзи индамаяпти-ку, кел отнинг қашқаси бўлмай қўяқол, деб жўяли маслаҳат бериб қолди".

Маслаҳат-ку, яхши. Аммо бу ёқда биттасига кимлигимизни кўрсатиб қўйишимиз керак. Бир бегуноҳ ва умидвор қиз кўзларини пирпиратиб, концертга киришни кутиб турибди. Нима қилсам экан деб турувдим, "Акмал Икромов тумани, киринглар", деб қолишди. Секин улар билан қўшилиб сарой эшикларига яқинлашувдик, ичкаридан жой қолмади, деб баъзилар чиқиб келишаётганини кўрдим. Роса шарманда бўлдим, деб тургандим, бир киши "Болалар, таклифнома керакмасми?", деб қолди. Ёнимга қарасам уйдагилар топган қиз бу гапни эшитмабди. Секин таклифномани олиб, ҳожатбарор одамни рози қилдимда, билет текширадиганларнинг олдига бориб, таклифномани фахр билан кўрсатдим. Ўша вақтда мени кўрган кишилар "бу бола тўртта-бешта бинони қуриб қўйган-ов", деб ўйлаши тайин.

Ёнимдаги малакнинг "Таклифномани олиб келишдими?" деган саволи, мени "қурувчи"дан бўз йигитга айлантириб қўйди. "Ким олиб келиши керак эди", деб ўйланиб, боя тўқиган уйдирмам эсимга тушиб қолди. "Ҳа, ҳозир олиб келиб бериб, узр сўрашди. Йўлда машинаси бузилиб қолганмиш" дея, бошлаган уйдирмамни тугатиб қўйдим.

Саройга ҳам кириб олдик. Энди жой топиш муаммоси кўндаланг бўлиб қолса бўладими. Деярли барча жой эгалланган. Биров балконга чиқинглар, деса, бошқаси қайтиб чиқиб кетинглар, дейди.

— Нима деяпсан? Махсус таклифнома билан келганмиз, — дея кириб олдим-да, ўртадаги бўш ўриндиқларга қараб йўл солдим. Йигирматача бўш жойга бир йигит хазинани қўриқлагандай ҳеч кимни йўлатмаяпти. Шумлигим тутди-да тўғри олдига бориб, "Тошкент" меҳмонхонасини қурганлар қаерга ўтиряпти", деб таклифномани кўрсатдим. Ҳалиги йигит салобатимга қараб гапимга ишонди, шекилли, "ҳозир" дея, орқадан жой қилиб берди. Ана-мана дегунча, соат ҳам беш бўлди. Шу пайт залда юрган иккитаси энг орқа қатордагилар туринглар, деб қолди. Орқадагилар ҳайрон бўлганича ўринларидан туришди. "Энди тез-тез чиқинглар", дейишди ҳалиги кишилар. Орқадагилар биронта саҳна кўриниши шундай бошланса керак, деб ўйлаб чиқа бошлашди. Улар чиқиб ҳам бўлмасдлан, ўрнига янги одамларни чаққонлик билан жойлаштириб ташлашди. Кейин ўйлаб кўрсам, чиқиб кетган бечоралар "Камолот"дан келган резерв экан. Бошқача меҳр билан таклифномамни силаб қўйдим. Ниҳоят, концерт бошланди.

ОТАШ

Тадбир

ПОП ТЎЙ ҚИЛАДИ

Ҳа, бу сафарги тўй одатдагидан бошқачароқ бўлади. Миллий байрамларни, анъанавий тантаналарни ўзига хос такрорланмас қиёфада ўтказишга моҳир бўлиб қолган Поп аҳли бу гал севимли шаҳарларининг минг йилларни бўйлаган ёшини кенг миқёсда, муносиб нишонлашга аҳд қилди. Зотан, бунинг учун етарли асослар мавжуд.

Поп (Боб, Боп) ҳақида илк ёзма маълумотлар VII-VIII аср манбаларида учраса-да, археологик ашёлар бу шаҳар маданиятининг камида икки минг йиллик тарихи борлигини тасдиқлайди. Шу ва яна кўплаб маълумотлар Поп шаҳрида республика "Олтин мерос" халқаро хайрия жамғармаси, республика Фанлар академияси Археология институти, Наманган вилоят ҳокимлиги маънавият ва маърифат кенгаши ва туман маъмурияти ҳамкорликда ўтказган кўргазмали илмий амалий анжуманда тилга олинди. Олимларнинг саъй-ҳаракати билан кўп йиллардан буён Мунчоқтепа археологик ёдгорлиги тадқиқ қилиб келинмоқда. Тарих фанлари номзоди Бокижон Матбобоевнинг таъкидлашича, қўлга киритилган ашёлар нафақат юртимиз, балки дунё маданиятининг шаклланишини ўрганишда янги саҳифа очиши мумкин. Жумладан, тепаликдан топилган қамиш тобут (саркофаг)лар минг йиллар олдин ҳам бу жойларда етук маданият шаклланганидан гувоҳлик беради. Ҳозир шаҳар музейида сақланаётган ўнлаб шундай тобутларнинг ҳали бошқа жойда муқобили топилмаган. Уларга дунёнинг барча тараққий этган мамлакатлари илм аҳли қизиқиш билдирмоқда. "Мунчоқтепа ёдгорлигининг 5 фоизи ҳам ўрганилгани йўқ, — дейди Археология институти директорининг ўринбосари Абдулҳамид Анорбоев, — унинг тўла тадқиқ қилиниши фанга бундан ҳам нодир маълумотлар ҳадя этиши мумкин".

Афсуски, тепалик ҳозир икки томонлама қисувда қолган. Бир томондан асов Сирдарё тўлқинлари уни аёвсиз ювиб бораётган бўлса, иккинчи томондан ғишт заводи азаматлари бу нодир тупроқдан қурилиш ашёси тайёрлашни авж олдиришмоқда.

Анжуманда Поп воҳаси маданияти тарихи, туманнинг бугунги истиқболи ҳақида яна кўплаб фикрлар изҳор қилинди. Уларда иштирокчиларнинг ватарпарварлик туйғуси, мустақил юртимизга чексиз муҳаббати уфуриб турди. Тадбир сўнгида пойтахтдан ташриф буюрган ва маҳаллий ижодкорлар уюштирган мушоира катта тўй арафасидаги байрам кайфиятига ҳамоҳанг бўлди.

Ҳ. САТТОРОВ,
"Ҳуррият" мухбири

Семинар

ҚИЙНОҚЛАР: УНДАН САҚЛАНИШ ЙЎЛЛАРИ

7-8 август кунлари қўшни Қирғизистон Республикасининг Ўш шаҳрида "Қийноқларнинг олдини олиш механизмлари" мавзуида халқаро семинар-тренинг бўлиб ўтди. *Freedom House* халқаро нодавлат-нотижорат инсон ҳуқуқлари ташкилотининг Бишкекдаги офиси томонидан ташкил этилган семинар-тренингда Фарғона водийсида (Ўзбекистон, Қирғизистон, Тожикистон) истиқомат қилувчи Инсон ҳуқуқлари фаоллари иштирок этишди. Шунингдек, икки кунлик мазкур муҳим семинарда *Freedom House*нинг Ўзбекистондаги офиси вакиллари ҳам қатнашдилар.

"Инсон ҳуқуқлари фаолларини қўллаб-қувватлаш" лойиҳаси (Қирғизистон), "Ўзбекистонда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва тренинглар ўтказиш" Дастури ҳамда USAID (АҚШ Халқаро ривожланиш агентлиги) ташкилоти ҳамкорлигида ўтказилган семинар-тренинг давомида қатнашчилар ўзларини қизиқтирган бир қатор долзарб саволларга имкон қадар жавоб олишди.

Семинарда, шунингдек, Халқаро Кризис гуруҳи (ICG) нинг Ўш шаҳридаги вакили Филип Нувель "Қийноқларнинг олдини олиш имкониятлари" мавзуида маъруза қилди. Жаноб Нувель қийноқ ўзи нималиги, унинг усуллари ва бу жиноят турига қарши жаҳон жамоатчилиги, нуфузли халқаро ташкилотлар олиб бораётган курашга алоҳида эътибор қаратди. Маърузадан сўнг семинар қатнашчилари ўртасида мавжуд муаммолар ечими юзасидан қизғин баҳс-мунозара, муҳокама бошланиб кетди. Иштирокчилар кичик гуруҳларга бўлиниб, қийноқларнинг олдини олиш имкониятлари юзасидан амалий машғулотлар бажаришди.

Тренинг давомида қийноқлар муаммосининг келиб чиқиш тарихи, бугунги кундаги аҳволи нечоғли даражада эканлиги хусусида батафсил маълумот бериб борилди. Олий даражали ташкилот вакилига қай тартибда шикоят йўллаш, унинг махсус қабул қилинган шаклини тўлдириш тартиби ва қоидалари ўргатилди. Шундан сўнг иштирокчилар мавжуд фактлар асосида БМТнинг Қийноқлар бўйича Махсус Воизи жаноб Тео ван Бовенга бир нечта шикоят юборишди. Шикоят хатлари шу ернинг ўзида текширилди ва инглиз тилига таржима қилинди.

Фридом Хауз Тошкент офисининг катта консультанти Мэтью Брэйди БМТнинг Инсон ҳуқуқлари муаммоси билан шуғулланишдаги иш тажрибаси ва механизмлари, умуман, БМТ ҳақида иштирокчиларга батафсил маълумот беришга ҳаракат қилди. Шундан сўнг М. Брэйди яқин келажакда Қозоғистонда ҳам *Freedom House* офиси очилажагини маълум қилди.

Халқаро ташкилотнинг Бишкек, Тошкент офиси вакиллари Инсон ҳуқуқлари фаолларини қўллаб-қувватлаш мақсадида кичик грантлар ажратаётгани, уларнинг билим ва кўникмаларини ошириш мақсадида турли тренинглар, давра суҳбатлари ўтказиб келишаётгани хусусида маъруза қилишди.

Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ
Тошкент — Ўш — Тошкент

ИСТИҚЛОЛ ИЛҲОМЛАРИ

Миллий истиқлолимизнинг 12 йиллиги арафасида Ҳазорасп туман ҳокимлиги Халқаро "Олтин мерос" халқаро жамғармаси билан ҳамкорликда Ўзбекистон Бадиий академияси Марказий кўргазмалар залида ҳазорасплик мусаввирлар, ҳунармандлар, ҳайкалтарошлар ва халқ усталари асарларининг кўргазмасини ташкил этди.

5 августдан 13 августгача давом этган ушбу кўргазмада турли жанрларда ижод қилувчи турфа ёшдаги 28 санъаткорнинг мингдан зиёд асарлари пойтахтимиз аҳли ва меҳмонлари эътиборига ҳавола этилди.

Кўргазмада намойиш этилаётган асарларнинг ўзига хослиги шундаки, у истиқлол йилларида яратилган. Бу асарлар ижодкорларининг ҳам талай қисми ёшлардир. Намойиш этилаётган ҳайкалтарошлик намуналари, суратларда тарихий мавзулар билан бир қаторда замонамиз қаҳрамонларининг турмуш ва меҳнат жабҳасидаги фаолияти бадиий акс эттирилган.

Халқ достонлари, афсона ва ривоятлари, ижодкорларининг орзу-умидлари ва маҳорати билан омухта бўлиб, гўзал ва бетакрор асарлар дунёга келган.

Кўргазма муваффақиятини шу билан ҳам белгилаш мумкинки, бу ерда намойиш этилган асарларнинг талай қисми Ўзбекистоннинг хорижда бўладиган кўргазмаларига танлаб олинди.

Пойтахтда яшаб ижод қилаётган санъат усталари, зиёлилар, матбуот ходимлари кўргазма якунида бўлиб ўтган анжуманда ҳазорасплик ижодкорлар ишларига юксак баҳо берган имконият меваси эканини алоҳида таъкидлайдилар. Туман ҳокимлигининг олтин меросимизни авайлаб-асраш ва ривожлантириш йўлида қилаётган саъй-ҳаракатлари ҳам алоҳида қайд этилди.

"MEROS NEWS"

Дараклар

ЖОРЖ БУШ ТУРКМАНБОШИНИ АЙБЛАДИ

ИТАР-ТАСС агентлиги хабарига кўра, АҚШ президенти Жорж Буш мамлакат Конгрессига

Туркманистоннинг эмиграция (муҳожирлик, ҳижрат) эркинлиги борасидаги халқаро ҳужжатларга риоя этмаётганлигини билдирган. Бушга кўра, Россия, Арманистон, Озарбайжон, Қозоғистон, Молдавия, Тожикистон, Украина ва Ўзбекистон давлатлари эмиграция эркинлиги халқаро меъёрларига амал қилиб келмоқда. Туркманистон эса бу талабларни бажаришда сусткашликка йўл қўймоқда. АҚШнинг 1974 йилда қабул қилинган "Савдо-сотиқ тўғрисида"ги Қонунига январ ойида Жексон-Вэникда киритилган муҳим тузатиш Жорж Буш юртининг собиқ СССР давлатлари билан савдо-иқтисодий алоқаларини ривожлантиришида уларнинг эмиграция борасидаги сиёсати муҳим ўрин тутишини ифодалайди. Аммо негадир Сапармурод Туркманбоши мамлакати бу талабларга амал қилишдан бўйин товлаяпти. Бу эса кичик Бушнинг норозилигига сабаб бўлмоқда.

БРАЗИЛИЯ: ҚАМОҚХОНАЛАРДАН ОММАВИЙ ҚОЧИШ

80 нафардан зиёд маҳбуслар Бразилиядаги махсус қўриқланадиган қамоқхоналардан туннел орқали қочишга

муваффақ бўлдилар. Маҳбуслар Сильвио Порто қамоқхонасининг икки биноси остидан 50 метр узунликда туннел қазишган ва қамоқхона тўсиқларини қўпориб ташлаб, жуфтакни ростлашган.

Параиба штатида жойлашган мазкур қамоқхона бошлиқларининг айтишича, бу оммавий қочқинлик штат тарихидаги энг катта натижадир.

Ҳозирча қочишга улгурган 84 маҳбусдан атиги 3 нафари қўлга олинган. Улардан бири қамоқхонадан унча узоқ бўлмаган пляжда ёшгина аёл кишини ўғирлашга уринаётган маҳал ҳибсга олинган.

Умуман олганда, Бразилия қамоқхоналари доимо маҳбуслар билан тўлиб-тошиб ётади ва бу ердаги шарт-шароит ўта ёмон аҳволда. Натижада бразилиялик маҳбуслар қамоқхоналардан қочишга тез-тез уриниб туришади, яъни бу одатий ҳол ҳисобланади.

БМТ АФҒОНИСТОНДАГИ ФАОЛИЯТИНИ ЧЕГАРАЛАЯПТИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Афғонистоннинг бир қатор жанубий туманларига инсонпарварлик ёрдами кўрсатишни тўхтатди. Бунга БМТнинг мамлакатдаги ваколатхонаси ходимлари, полиция ва халқаро инсонпарвар кучлар вакилларига уюштирилган бир қатор ҳужумлар сабаб бўлган.

БМТ вакилларидан бирининг айтишича, халқаро ташкилот ходимларининг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида уларнинг мамлакат йўллари бўйлаб ҳаракатланиши вақтинчалик тўхтатилган.

Эслатиб ўтамиз, ўтган ҳафта сешанба куни Қандаҳор вилоятида ракета, граната ва пулемётлар ёрдамида содир этилган ҳужум натижасида 5 нафар полиция ходимига оғир тан жароҳати етказилган эди. Шу ҳафта душанба куни эса халқаро инсонпарварлик миссиясининг хусусий офисида 10 нафар афғон миллатига мансуб ходими обдон калтакланган, турли қийноқларга солинган. BBC мухбирининг хабарига кўра, ҳозирда Афғонистонда хавфли вазият ҳукм сурмоқда. Халқаро ташкилот вакилларининг хавф-хатарлардан холи эмаслиги билан боғлиқ хавотир кучайиб бормоқда.

ШОМИЛ БАСАЕВ: АМЕРИКАЛИКЛАРГА ТАҲДИД

АҚШ Давлат котиби Колин Пауэлл машҳур чечен айирмачиси Шомил Басаевнинг АҚШ ва америкаликлар хавфсизлигига таҳдид солаётганини маълум қилди. Пауэллнинг айтишича, Басаев АҚШ манфаатларига қарши террористик ҳаракатларни амалга оширган ёки ошириши мумкинлигига кучли эҳтимол мавжуд.

"Ассошиэйтед пресс" ахборот агентлигининг маълум қилишича, 2001 йил 11 сентябрь фожеасида гумон қилинганларни тезликда топиш ҳақидаги Жорж Бушнинг Фармонига асосланиб, Колин Пауэлл АҚШда Басаевга ёрдам бериши мумкин бўлган, бу ишда гумон қилинганларни қаттиқ таъқиб остига олди ва уларнинг ҳамкорлик қилишини таъминлайдиган барча имкониятлар, алоқа воситаларини йўқ қилишга ҳаракат қилмоқда.

"Франс-пресс" агентлиги маълумотига кўра, АҚШ Молия вазирлиги Шомил Басаев ва яна бир таниқли чечен айирмачиси Зелимхон Яндарбиевни "Халқаро террорчилар" деб эълон қилган. АҚШ ҳукумати Басаевни Усама бин Ладен ва "Ал-Қоида" халқаро террорчилик ташкилотидан миллионлаб маблағ олганликда айблади. Америкаликларнинг сўнгги ҳаракати АҚШ ва Россия ҳукуматларининг Чеченистондаги айирмачи кучлар етакчиларининг террордан тактик восита сифатида фойдаланаётганини ўзаро тушуниш ва бунга қарши бирликда кураш олиб боришга қаратилган, деб ёзади "Ассошиэйтед пресс".

2003 йилнинг бошларида Жорж Буш ҳукумати АҚШ Давлат департаменти тузиб чиққан террорчилик ташкилотлари рўйхатига яна учта чечен гуруҳини қўшиб қўйди. Булар Халқаро Ислом бригадаси, Ислом махсус хизматлари полки ва Чечен жабрдийдаларининг жосуслик ва қўпорувчилик батальони каби айирмачи гуруҳлардир.

Эслатиб ўтамиз, Шомил Басаев 2002 йил Дубровкадаги театр марказида содир этилган террорчилик ҳаракати учун жавобгарликни ўз бўйнига олган эди.

Россия Федерацияси президентининг ёрдамчиси Сергей Ястржембскийнинг маълум қилишича, расмий Москва жаҳон ҳамжамияти хавфсизлигига, дунё тинчлигига рахна солиши мумкин бўлган шахслар рўйхатини тузиш ва уларга қарши чора-тадбирлар кўришда АҚШ билан ҳамкорликни давом эттиради.

GLOBUS
international life

ХКСДА КОСМИК ТЎЙ

Халқаро космик станцияда инсоният тарихида биринчи марта космик тўй бўлиб ўтди. Қизиғи шундаки, орбитада фақат куёвтўра — рус космонавти Юрий Маленчанко бўлган. Келинпошша Екатерина Дмитриева ўзининг Ерда бўлганини ва суюклисини видеоалоқа орқали

кузатиб турганини маълум қилган.

— Тўй ажойиб, лекин шу билан бирга бироз ҳазин, юракни эзадиган алфозда ўтди, — дейди куёви Юрийнинг картондан ясалган фигураси қаршисида турган, шодликдан сармаст бўлган Екатерина. Ёшлар мазкур ноанъанавий никоҳ тўйида қатнашиш учун умуман тўпланишмаган — ҳаммаси тўппа-тўсиндан юз берди. Ўтган йилнинг декабр ойида Маленченко Техас штатининг Хьюстон шаҳрида истиқомат қилувчи дўсти Екатеринага турмуш қуришни таклиф этган эди. Ўшанда ёшлар август ойида тўй қилишни режалаштириб олишган эди. Бу вақт ичида Юрий ХКСга учиши ва қайтиб келиши лозим эди.

Бироқ космонавтларнинг иш режасига киритилган баъзи бир ўзгартиришлар туфайли Юрийнинг экспедицияси вақтинчалик қолдирилади ва август ойида Маленченконинг орбитада бўлишига тўғри келади. Лекин бу ҳол ёшларнинг режасини чиппакка чиқара олмади. Улар белгиланган муддатда тўй албатта бўлиб ўтишини маълум қилишган. Келин-куёвнинг сазасини ўлдирмаслик мақсадида НАСА уларнинг ташаббусларини қўллаб-қувватлади ва видеоалоқа ўрнатиб берди.

Россия авиакосмик агентлиги эса бошида тўйга қаршилик билдирди. Агентлик бу ҳолни ҳарбий интизомни бузиш дея изоҳлаган. Кадрлар бўйича офицер Юрийнинг хорижлик қизга уйланиши мақсадга мувофиқ эмаслигини таъкидлаган. Бироқ барибир Россия томони охир-оқибат тўйга розилик берган.

Техас штати губернаторлиги Маленченконинг тўйда қатнаша олмаслигига узрли сабаб борлигини инобатга олиб, никоҳ маросимини ўтказишга рухсат берган.

Келинчак Екатерина фазодаги эрига никоҳ узуги ва бошқа бир қатор сюрпризлардан иборат совға юборди. Юк кемаси совғаларни ХКСга етказиб берди ва Юрий суюклисининг узугини тақиб олди. Америкалик космонавт Эдвард Лу бу ҳолнинг гувоҳи бўлди ва ҳатто портатив синтезаторда тўй маршини қойилмақом қилиб чалиб ҳам берди.

Интернет хабарлари асосида Мирза ҲАМДАМ ҳозирлади

Муруввват

35 МИЛЛИОН ДОЛЛАРЛИК ЁРДАМ

"Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармасига Америка Қўшма Штатларининг "Ameri Cares" халқаро мурувват ташкилоти томонидан тақдим этилган ёрдамнинг оғирлиги 12 тоннани ташкил этади. Ушбу ёрдам дори-дармон, тиббий ашёлар, синитария ва гигиена буюмларидан иборат. "Соғлом авлод учун" жамғармаси ходимлари, "Ameri Cares" — Эми Дениелс (Ўзбекистон бўйича лойиҳа раҳбари), Эмануэлла Чиаранда (мувофиқлаштирувчи) ва Сергей Алберт (МДҲ бўйича лойиҳа раҳбари) юкларни манзилига етказишда бош-қош бўлдилар.

Икки оғиз "Ameri Cares" ташкилоти хусусида. У нотижорат мурувват ташкилоти бўлиб, 1982 йилда ташкил топган ва дунёдаги энг йирик ташкилотлардан бири ҳисобланади. У асосан дори-дармонлар, тиббий маҳсулотлар, озиқ-овқатларни жойларга инсонпарварлик ёрдами сифатида етказиш билан шуғулланади. "Ameri Cares" халқаро мурувват ташкилоти билан "Соғлом авлод учун" жамғармаси ўртасида ҳамкорлик алоқалари ўрнатилгандан буён Ўзбекистонга келтирилган мурувват юкининг миқдори 35 миллион АҚШ долларидан ошди.

Маълумотларга қараганда ушбу мурувват юкининг асосий қисми республикамиздаги 14 та минтақа тиббиёт муассасаларига тақсимланади. Қолган қисми эса жамғарма тиббий-ижтимоий патронаж бригадалари орқали республикамизнинг энг чекка минтақаларида жойлашган оилаларга етказилади.

Мурувват ёрдамини ташкил этишда АҚШ Давлат Департаменти, АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси, "Ameri Cares" мурувват ташкилоти ва бошқа мутасадди ташкилотларнинг хизматлари бисёр.

МУХБИРИМИЗ

Суратларда: мурувват ёрдамини топшириш маросимидан лавҳалар

Шоназар Иброҳимов олган суратлар

Янгиланиш

ИСТИҒФОР

МУСТАҚИЛЛИК туфайли чинакам инсоний қадриятларга қайтишимиз ҳар биримиздан дунёни янгича идрок этишни талаб қилмоқда. Айниқса, руҳонийликни рад этиб, дунёни моддиюнлик асосида тушунтириб келган таълимот йўлида дунёқараши шаклланган, даҳрийлик руҳида тарбияланган авлод учун бу ҳол табиий зарурат бўлиб қолаётир. Зеро, биз ҳаммамиз умумий илдизларимизни тўғри англаб етмас, минг йиллар синовидан ўтган қадриятларимизга амал қилмас эканмиз, нафақат мафкуравий, балки миллий яхлитлигимиз ҳам таъминланмайди. Инчунин, муқаддас эътиқодимиз ҳисобланмиш Ислом дини, унинг рукнларига муносабатда ҳам ягона мезон қарор топмоғи лозим.

Ўтган ўн икки йил давомида бу борада кўп ишлар қилинди. Юртбошимизнинг саъй-ҳаракати билан тўла эркинлик таъминланди. Ватандошларимиз динимиз талабларини хотиржам адо этаяптилар. Бироқ шаклланган, кўникмага айланган одатдан воз кечиб, мазмунан янги ақидага бўйин эгиш осон эмас экан. Яратилган эркинлик муҳитини суиистеъмол қилиб, турли оғишишларга йўл қўйган юртдошларимиз фожеасига ҳаммамиз гувоҳмиз. Демак, мақсад фақат эски коммунистик мафкурадан қутилишгина эмас, балки унинг ўрнига янги шу билан бирга тўғри, мўътадил йўлни топишдир. Бу эса қийин эмас — ота-боболаримиз амал қилган тартиб ва қонунларга бўйсуниш, қолаверса, исломий одобни қалбан, адашмай қабул қилиш ана шу йўлни кўрсатиб беради.

Қуйида эълон қилинаётган битикларни жамоатчиликка ҳадя этишдан олдин анча мулоҳаза қилдик: шахсий кечинмаларни ҳамма билан баҳам кўриш шартми, деган андишамиз бор эди.

Ёзувлар билан танишиб чиққан диний-дунёвий саводи бисёр ҳамкасблар бизни шу ишга рағбатлантиришди. Негаки, муаллиф кечирган ҳолат кўпчиликка хос бўлиши, бу ёзувлар аросатда турган баъзи кишиларга қўл келиши мумкин. Боз устига мўъжизалардан четда турган бир инсон қалбига исломий ҳароратнинг кириб бориши жараёнини кузатиш ҳам кўнгилда чўкиб ётган маънавият гавҳарларининг юзага чиқишида туртки бўлғусидир.

Андиша ва тавозеъларимизни самимият билан қабул қилғайсиз.

* * *

Дўстимнинг бу сафарги ташрифи одатдагидан бошқачароқ кечди, ҳатто уни бир умр энг яхши хотираларим қаторида эслайдиган бўлдим. Рамазон ойи бошланишидан бир кун олдин кечга яқин кириб келар экан, "Мен бир ой хилватда бўламан — рўза тутаман. Шундан олдин сизни кўриб кетай деб, бирров кирдим", деди. Унинг бу ташрифидан заррача ғайритабиийлик сезмадим, чунки ҳозир кўпчилик рўза тутади ва қутлуғ кун арафасида танишлар бир-бирларини йўқлайдилар. Назаримда, рўза тутадиганлар мендан пешқадамроқ туюлар, ўзимда бу амални бажара олишимга ишонч йўқ эди. Суҳбатимиз асносида дўстим уч йилдан буён рўза тутаётганини, бундан руҳи ва жисми ажиб фароғат олаётганини қайта-қайта такрорлади. Унинг ҳикоялари қизиқ эди ва мендаги қизиқишни сезиб, "Сиз ҳам лоақал бир кун рўза тутиб кўринг, бошқача бўлади", деди. Азбаройи унга садоқатим кучлилигини исботлаш учун бу таклифга рози бўлдим.

<u>1-кун</u>

Негадир ёзиш иштиёқи пайдо бўлди ва ифторликдан сўнг қуйидагиларни шунчаки қайд этиб қўйдим:

"Мўъжиза аломати — Руҳиятимда уйғоқлик бошланди, ҳаракатимда тартиб, чегара.."

Эрталаб дўстимга телефон, гудок кетмайди. Мен хавотирда эдим, энди узаман десам, ишлаб, чақириб қолди.

Оқшом 6 дан сўнг телефон қилдилар. Мен биринчи кун яхши ўтганини, уч кун ўзимни синаб кўрмоқчи бўлганимни айтдим.

<u>4-кун</u>

4-00. 1) Ислом маънавияти шунчалик гўзал, оҳанраболи эканки, агар фақат у билан машғул бўлинса, фанат (жинни) бўлиб қолиш ҳеч гап эмас экан. Шу маънода ҳозирги тилда "экстремист", "террорист" деб аталадиган оқимларни тушуниш мумкин. Фақат кенг масштабда, долғали ижтимоий фикрлар тўхтамида, силсиласида қаралса, ... у теран кўлам касб этиб, яратувчи кучга айланар экан.

2) Ибодатга, исломга муҳаббатга шахсий манфаат нуқтаи назаридан таъма билан қарамаслик керак экан: бугун ибодатни бошладим — эртага омадим юришиб кетади, қабилида. Бундай одамлар тажанг, бадбин, худпараст, ҳатто золим бўлиб қолиши мумкин. Ислом — қалб эҳтиёжи.

Инсон нақадар нодон муҳитда кун кечиришини тушуниб бораяпман.

5-30. "Қуръон"да ҳамма саволларга жавоб бор. "Ҳаж" сурасининг 15-20 - оятлари худди мен юқорида қайд этган биринчи, иккинчи фикрлар исботига ўхшайди.

Бундай мутаносибликдан, фикримнинг давомини "Қуръон"дан топганимдан хурсанд бўлиб кетдим.

10-55. Одамлар, аксарият, овқат ейиш учун бир-бирлари билан учрашар эканлар. Шу учрашувларда, албатта, зерикмаслик учун ичимлик таклиф қилинади ва турли номаъқулчиликлар бошланади. Эҳтимол, Одам Ато ва Момо Ҳаво шунинг учун (яъни, таъқиқланган нарсани тановул қилишгани ва нафсга берилгани учун) жаннатдан қувилгандир. Қуръонда одам тўғрисида ношукур, бесабр, шаккок сингари таърифлар кўп. Демак, нафс туфайли одам бадном бўлди.

Бугун дам олиш куни. Эрмак кам, телевизор кўраяпман. Беихтиёр нимадир ейишга, овқат тановул қилишга хоҳиш кучайиб боряпти. Демак, лаънатлашга лойиқ иккинчи ҳолат — бекорчилик.

(Очлик - азоб - қийноқ сифатида қайсидир даражада ўлимнинг ўхшашига тўғри келади. Яшашга интилиш, ўлимга қарши курашиш — уни ортга суриш, енгишга интилиш одамзот табиатида бор. Очлик, унинг ҳомийси - Рўза инсонга тирикликни қадрлаш, унинг бардавомлилигини таъминлаш учун курашиш фазилати - сифатини ҳам қўзғатар экан).

Кунлар бўйига узайди — чўзилди, ҳар бир сониянинг ўтиши салмоқли кечаяпти.

Кунлар энига узайди — мазмуни чуқурлашди. Нимадир ўқиш, нимадир ёзиш, ўйлаш, кўриш мумкин ва булар вақт мазмунини теранлаштирди.

<u>5-кун.</u>

5-00. Жами эзгу амаллар бир нарсага - Аллоҳнинг борлиги, ягоналиги ва қиёмат кунида қайта тирилишга суянади. Ташқи томондан қараганда бирданига имон келтириш мумкин бўлган бу тушунчаларни кўплар қабул қила олмас экан. Хусусан, (охиридан бошласак) қиёмат кун бўлишига кўплар ишонмайди. Бу — дунё азалийдир ва шундай тураверади, дегувчилар — материалистларнинг фикри. Бироқ ҳамма нарса жуфт яратилганидек, ибтидонинг интиҳоси бор — дунё яратилибдими, бир кун вайрон бўлади.

Дастлаб модда эмас, фикр (руҳ) пайдо бўлгани рост. Дейлик, уста олдин кетмонни ясаб, сўнгра у ҳақда ўйламайдику? Кетмон ерга ишлов бериш жараёнида шундай шаклдаги асбоб кераклиги заруратидан пайдо бўлган — уста уни дастлаб тасаввур қилган, кейин ясаган.

Ўқувчилигимда, "материя — бирламчи, онг — иккиламчи" деган сафсатани қабул қила олмасдим, кўпинча уни материя биринчи синфда, онг иккинчи синфда ўқийди, тарздаги таққос билан тушунардим.

Дунё ҳақида қанча тасаввурларимиз кенгайиб, билимларимиз чуқурлашса, Аллоҳга шунча яқинлашиб бораверар эканмиз. Чунки билимларнинг хулосаси дунёни — жами мўъжизалар манбаини яратган қандайдир илоҳий куч борлигини тасдиқлайверади.

Хуллас, инсон материя сифатида "Бир қоп гўшт" (бобомиз — соҳибқирон Амир Темур ҳазратлари ибораси), фақат у руҳ билан тирикдир... . Демак, тириклик оламида руҳий бойликларгина абадийдир, қимматлидир, етакчидир. Демак, руҳониятга эътибор берган жамиятгина абадий яшашга қодирдир.

11-40. Ибодат шарти, ибодат шароити — бу икки омилнинг бирини ўзим таъминласам, иккинчиси мен ва атрофимдагиларнинг саъй-ҳаракати билан юзага келади. Шу маънода ибодат ҳам хусусий, ҳам ижтимоий ҳодиса экан.

Унинг хусусий (шахсий)лиги ҳақида анча-мунча адабиётлар битилган, бизда ижтимоий моҳияти кам ўрганилган (сабаблари — аксарият маълум).

Менинг ўз кузатувим, ички кечинмаларим шундайки, гарчи ибодат беозор машғулот бўлса-да, у атрофдагиларга ёқмаслиги, ҳатто уларда норозилик пайдо қилиши мумкин экан. (Бу ҳолни инсоннинг яхлит табиатидан келиб чиқиб изоҳлаш мумкин — яхши бўлсам ҳам гапиришади, ғийбат қилишади (ёқмайди), ёмон бўлсам ҳам). Шу маънода ибодат шахсий ташаббус экан. Унинг ранж-аламларига чидаб, ўзини инсоният оламига покиза кўрсатаман, деган кишигина бу йўлга кирар экан.

Яхшиям Рамазон ойи келди.

Яхшиям дўстим ташриф буюрди. Дилим, руҳим ажойиб бир муолажага мушарраф бўлди.

14-20. "Катта балиқ ови" (Польша) фильми финалида овланган катта балиқ йўқолиб қолади. Қиз қоқигулни пуфлаб юбориб, "Бор эди — йўқ бўлди" (фильм балиқчининг севгиси ҳақида) дейди. Бу - христианча талқин. Исломий мантиқ эса "Бор эди — яшайди" қабилида бўлади. Бу хулоса — мен учун янги билим!

<u>7-кун</u>

5-00. Аллоҳ таоло олти кунда оламни яратди. Фалакни етти фаришта йўли — етти қават қилиб қўйди. Ана шундай мўътабар рақамларга етишдик.

Тунов рўзани ишхонада очиб, ифтор қилишга ошхонага тушдим. Дилимга ҳамроҳ бўлган ёруғ туйғулар билан одамлар оқимига қўшилдим. Мен уларни шу кунларда ҳалим, одобли, тартибли бўлиб қолганликларини кўришни истардим. Ошхонада ўзимдек ифторликка кирган кўплаб одамларни учратарман, улар овқат олишга навбатга тургандир, деб ўйлаган эдим. Бироқ бундайлар кам экан, сезишимча, дўппи кийган икки оқсоч одам рўзадан сўнг тановул қилишаяпти (улар энг пойгакда, эшикнинг олдига ўтириб қолган, аланг-жаланг қилиб овқатланишмоқда). Қолганлар эса бепарво, одатдаги турмуш тарзи давом этарди.

Менинг ҳолатим ҳеч кимга таъсир қилмади, аксинча, кассир хотин, "Мен сизни бекатда кўрдим" деганим учун ачитиб олди: "Одамларни кузатиб юрар экансизда" (бу гапимнинг нимаси ёмон экан?).

Иштаҳа билан овқатландим, менинг ҳолатим шуни тақозо қиларди. Фикрим ишлаб турди. Демак, ҳаёт тарзи - темир оқим. Уни ўзгартириш осон эмас. Мана, "Қуръон" нозил бўлганига, бу бебаҳо бойликнинг одам зотига туҳфа қилинганига 1400 йилдан ошди. Шунча узоқ муддатда унинг арконлари Аллоҳнинг бандаларига қай даражада муяссар бўлди? Одамларнинг неча қисми ундан баҳраманд? Ўн беш асрдан буён дини Ислом билан яшаб келганлар авлодларга уни мерос қилиб қолдира олдиларми, яъни фарзандларига тушунтириб бера олдиларми?

Албатта, барча саволларга мусбат жавоб бериш қийин. Мана, ошхонада ичиб, чекиб ўтиришибди, шовқинли мусиқа янграяпти. Бу ердагиларни шаккоклар деб бўлмайди, бироқ улар имони бутун одамлар эмас — Ислом дини амалларини амалда тасдиқлашмаяпти. Табиий, бунга зўравонлик, турли фармонлар, қонунлар билан эришиб бўлмайди. Солиҳ амалларни ҳар кимнинг дил эҳтиёжига ихтиёрий эриштириш осон эмас.

Ана шу ўринда жамиятнинг қиёфаси намоён бўлади. Узоқ, соғлом ва бардам яшамоқчи бўлган жамият инсоният яратган, қолаверса, Аллоҳ томонидан инъом этилган энг юксак маънавий қадриятлардан, бебаҳо бойликлардан фойдаланиши лозим. Бунинг учун эса узоққа бориб юриш шарт эмас. Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф жанобларининг бадиҳа тарзида дунёга келган "Имон" рисоласида баён қилинган фикрларни жаъми мўминларга етиб боришини таъминлаган жамият ҳам анча олдин кетган бўларди.

Ўзбек халқи илмий, бадиий меросида эса бундай манбалар минглаб топилади. Қани улар, уларни ким билади?

Ҳа, жамиятда қўй билан бўри бир оғилда яшамаслиги лозим. Заҳмат чекиб илм излаган, ҳеч қуриса битта китоб кўп ўқиган етук кишилар муносиб эъзозланмоғи керак. Шундай одамлар борки, улар жамиятни жилла бўлса бир қарич олдинга силжитиш учун яратилган бўладилар. Улар хор бўлмаслиги лозим, билъакс, бундай жамият фаторот топади.

Дин Конституция ўрнини боса олмайди (аслида жамиятга бир сунъий китоб - йўриқнома керак), аммо маънавият байроғи бўла олади.

Ишдан Инок акага телефон қилдим. Ака анча «бурро», аранг таниди. "Бизда ҳар куни шу" дейди. "Рўза тутаяпман" десам, "Шу кунга қолдингизми, айнибсиз", дейди. Инок акалар миллионлаб, улар ҳам яшаяпти, балки яхши яшаяпти. Мантиқ — кимларгадир яшаш лаззатини инъом этиб, кимгадир заҳматни раво кўриш эмас, барчанинг аравани тенг тортишини таъминлашда.

<u>12-кун</u>

5-15. Уйқум ўчиб, кўзим очилиб кетади, машғулотим — саҳарлик қилиш лозимлиги эсимга тушади. Ҳаял ўтмай соат жиринглайди. Рўзадорлик амаллари яшаш тарзимга сингиб, кун тартибимни ўзига бўйсундириб олди чамамда.

Руҳий, моддий ўзгаришларни аниқ сеза бошладим. Жумладан, бармоқларим, қўлларим тиниқлашиб, терисининг ранги очилиб кетибди. (Олдин қорайиб қолганини кўриб, қуёш таъсиридан, деб ўйлаган эдим). Нигоҳлар беқарор эмас, унча-бунча жозибалар ўзига тортиб кетмайди.

Одамни оч қўйиб синаш, ирадасини тоблаш усулини руҳий муолажа (психическая профилактика) тарзида ичувчилар, кашандалар, жанжалкашларга қўлласа бўларкан. Уларга бир ой рўза тутиш шарт қилиб қўйилади, ижроси кузатиладди. Шубҳасиз, унинг ижобий таъсири бўларди, аниқ кузатиларди.

Арзимаган одамлар, баъзи енгилтак аёллар рўза тутиб юришарди. Таажжубки, улар бу машғулотнинг ҳузурини (ёқимлилигини) олдинроқ билган эканлар.

6-07. "Қўлингни қўйнингга тиқ, у ҳеч қандай ёмонликсиз оппоқ бўлиб чиқур. (Бу мўъжизалар) сен (Фиръавн ва унинг қавмига) олиб борадиган тўққиз мўъжиза ичидадир. Дарҳақиқат, улар итоатсиз қавм бўлдилар". (Мусога хитоб). "Намл" сураси, 12-оят.

P.S. Оятнинг рақами (12) га ва менга 12-кунда билинган мўъжизага диққат қилинг. Бу сурани худди шу куни ўқидим.

12-30. Фикрнинг тиниқлашгани ўзимга четдан қараш имконини бераяпти.

Тажангликданми ёки ички бир ғазаб борми, тил сўкинишга айланиб кетади. Менинг назаримда, бадбахт одамлар — бахтли бўлишдан маҳрум қилинганлар шундай ғазаб билан сўкинадилар. Энди бу тугунни беозоргина ечиб юборишим керак. Масалан: онангни... деб келганда тилни туртиб юбориш — "эмгур" ёки "онанг ўлгур" каби.

Иккинчидан, бирдан портлаб кетиш, тутақиб кетиш одати пайдо бўлган. Бу ҳолат жуда тез реакция билан кечади. Таъсир ҳам тез бўлади. Масалан, ухлаб ётган пайтда телефон жиринглайди ва яхши танишлардан бири арзимаган хабарни айтади. Шуни кейинроқ айтса ҳам (ўйланиб юрмай) ёки бутунлай айтмаса ҳам бўларди. Шундай пайтда ўқдек бир сўз келади ва чиқиб кетади. Шубҳасиз, у томон хафа бўлади. Кейин ўзим ҳам пушаймон қиламан. Шундай пайтда тилни тишлаб қолишни қандай эплаш мумкин? Бирор ибора топиш: (...) ёки ўнгача санаш ёхуд "Астағфируллоҳ" деб гап бошлаш. Баъзилар "устоз", "отахон", "отагинам", "жигар", "домла", "хўжайин" сингари сўзларни доим такрорлаб, сийқасини чиқариб юришади. Балки шундай сўзлар биринчи зарбани қайтариб, кейинги сўзларни юмшатар. Қизиққонликни жиловлаш лозим!

14-15. Одамлар моддий эҳтиёжлари, жумладан, ошқозон хуружини қондириш — овқатланиш учун жуда кўп вақтларини ва кучларини сарфлайдилар.

Худди шу мақсад учун куннинг энг сермаҳсул, юқори даражада иш кўрсатишга эга бўлган пайтлари (масалан, тушлик);

умрнинг энг кучга тўлган, ишлаб чарчамайдиган фасли (тишлар бутун, иштаҳа карнай бўладиган ёшлик, йигитлик)нинг босим, асосий машғулоти ҳам овқатланишга тайёрланиш, овқатланиш, уни ҳазм қилиш билан ўтади.

Энди мен 10 кун рўза тутиб, одамзотнинг бу азалий одатини ўзгартириш, одамларга батарея ёки аккумулятор ўрнатиш таклифи билан чиқмоқчи эмасман, балки шу ҳолатимда дилимдан кечган мулоҳаза шуки, инсон умрининг ана шундай қуюқ, тўқ лаҳзалари фақат эзгуликка хизмат қилса, яъни одам фақат ейиш учун яшамаса, балки яшаш учун тановул қилса-ю, яшаса, нур устига аъло нур бўларди.

Агар овқатланиш жараёнининг ҳашамлари-ю асоратларини қўшиб ҳисобласак, кўплаб одамларнинг умри фақат шу машғулот билан ўтиб кетади. Чамалаб қарайлик — дастурхон тузаш ташвишлари қанча? Тўкин-сочин, "сен же - мен же" зиёфатдан кейинги ҳунарлар — "отиб" олинган бўлса, турли ғиж-ғижалар, даҳмазалар. Кейин уларнинг изидан келадиган бошоғриқлар. Ана шундай "мукофот" ягона овқатланишдан келадиган бўлса, уни жиловлаш, рамкага солиш, маърифатлантириш мумкин экан-ку! Рўзанинг моҳияти одам ҳатто оч ҳолида яшаши мумкинлигини, боз устига тафаккур чақиндек ишлаб, ҳаёт кўзига янада гўзал, мазмунли кўринишини тасдиқламаяптими?

Томчидан қуёшни кўра олганларга тасанно!

<u>15-кун</u>

5-15. Одамнинг табиати қизиқ-да. Бир машғулотга тез кўникади ва тезгина унутади ҳам. Кеча саҳарлик қилмаганим учун баъзи амалларни бажариш — ювиниш, чой қайнатиш кабилар бугун эришроқ, эсимдан чиққанроқ туюлди. Бир кунда-я! Аммо мен Рамазон ойи шарофати билан ўзимга гўзал бир анжуман тузиб олдим. Саҳарлик ва ифторликнинг мазмунини завқли ўтказиш учун баъзи машғулотларни таомилимга киритдим. Аввало, бу чоқларнинг ўзини нақадар файзли эканини эътироф қилмоқ шарт. Иштаҳа ҳеч вақт шу пайтдагидек карнай, овқат бунчалик ширин бўлмаса керак.

Саҳарликда овқат исигунча "Имон" китобини мутолаа қиламан. Рисолада ислом динининг мўъжизалари салмоқли ҳаётий далиллар, "Қуръон" сураларидан оятлар исбот сифатида келтирилиб, жуда мантиқли очиб берилган. Муаллиф бу мураккаб илмни юксак даражада эгаллаган. Масалан, бир бобда исломнинг аниқлик, далил ва ҳужжат дини, тақлид душмани эканлиги шунчалик ёрқин исботлаб берилганки, ишонмаслик мумкин эмас.

Тановулдан сўнг кечинмаларимни қоғозга тушираман ва "Қуръони Карим" мазмуни қироатига ўтаман. Камида битта сурани ўқиб, дафтарчага қайд этиб қўяман.

Иншооллоҳ, шу тақлид ойнинг ярмига етиб келдик. Ой тўлишибди. Ажойиб, фусункор кеча, умидбахш тонг!

Бу таълимот шунчалар инжа, нафис, мусаффоки, ҳатто одам уни қабул қилганини овоза қилишдан уялиши керак. Илоҳий илҳом соҳиби буюк шоир Алишер Навоий кийимига илашиб келган чумолини ўз маконига элтиб қўйганда исломий одобни жойига қўйган. Бу муқаддас таълимот номи билан ҳатто энг яхши маънода ҳам жиндек таҳдид солувчилар бир диндан эмас... Ўйлаб қоласан: бегуноҳ боладек мусаффо бу таълимот ҳозирги замонда нега бунчалар таънага, эътирозга, шунинг орқасидан - таъқибга учраяпти? Бу дининг бошида турганлар уни тоза ҳолда сақлашни қаттиқ тайинлашган эди. Эҳтимол, ворислар уни ёмон кўзлардан асрай олмаётгандирлар.

Тақводорлик — шахсий ички зийнат, унинг билан чайқовчилик қилмаслик керак. Дин эса, менинг назаримда, энг буюк бадиий адабиётга ўхшайди.

<u>16-кун</u>

4-35. Шундай қилиб, беҳудуд бир теранлик қаршисидан чиқиб қолдим. Бу шундай теранликки, у одамнинг пайдо бўлишидан 110 қаватли иморатга ўзини уриб, жонини қурбон қилишгача бўлган сир-синоатни қамраб олади. Зеро, ислом дини ҳамма нарса ҳақида баҳс юритади, унда ҳамма саволларга жавоб топилади. Шууримга улуғвор бир салобат билан маънилар уммони бостириб кирмоқда. Ундан пайдо бўлган таассуротларни ифодалаш учун вужудимнинг барча унсурлари билан арзи ҳол қилмоғим лозим. Бунинг учун супрадек, ундан ҳам катта оқ қоғоз бўлиши керак-да, мен унда тинимсиз ағанашим лозим. Шунда ҳар битта туким ўз сўзини ёзиб қолдиради ва таассуротларнинг тўлиқ манзараси ҳосил бўлади. Афсуски, бунинг иложи йўқ, фақат бармоқларгина қалам тута оладилар. Унинг эса имконияти чекланган. Қайнаб-тошиб келган эҳтиросларнинг улгурганларигина қоғозга тушади.

Бутун бошли бир таълимот — дунёни материалистик тушуниш назариясини асослаган Карл Маркс унча мерос бўлмаган. Унинг ғояси қайси бир нуқтаи назардан бутунлай нотўғри, ҳатто абсурд бўлиши мумкин, бироқ бутун бир оқимни изидан эргаштира олган одам "Дин афюндир" деганда қайсидир даражада ҳақ бўлган. Аслида, бу эътироф моҳиятни ифодалай олмайди, у ташқи бўёқ, холос. Яҳудий миллатига мансуб Ғарб одамининг бундай хулосага келиши эса диний таълимотнинг, жумладан, ислом дини арконларининг ўз вужудида синаб кўрмаганлиги, буни хоҳламаганлиги ёки калтафаҳмлик билан бу мўъжизани ҳис этмаганидандир. Аслида, дин онг кўринишларининг олий шакли бўлиб, одамни ҳайвондан ва одамни одамдан фарқлайдиган мезонлар йиғиндиси, тўғрироғи, ўлчовидир.

Масаланинг битта нозик томони бор. Ўзбеклар "Гапни гапир уққанга" дейди. Жуда тагдор ҳикмат. "Дарвозани очайлик", деган оддий маслаҳатни кимдир дарвозани калит билан очиш деб, кимдир уни бузиб вайрон қилиш деб тушуниши мумкин. Диний таълимот шунчалар салмоқли, юки оғир "гап" эканки, уни ҳар қандай одамга "гапириб" бўлмас экан. (Мендек иссиқ-совуқни кечирган одамнинг рўза мавсуми муносабати билан энтикишларим бунга гувоҳ). Ислом ақидаларида ҳам кўп амаллар қаторида янги ишга киришишдан олдин таҳорат олиш таъкидланади. Яъники, Ислом динимиз қалбга қадаладиган кўчат бўлса, уни ҳар қандай жойга ўтқазавериш бўлмас экан. Диний мантиқ, унинг афсунлари одамнинг кимлигига қараб турлича таъсир этар экан. Тушунчаси паст одамлар бор, ўртача одамлар бор, юқори одамлар бор, уларга битта диний хулосани баён этсангиз, уч тоифа уч даражада тушунади ва қабул қилади. Уни ижро этиш, қабул қилиш керак бўлса ҳам, уч хиллик юзага келади. Ёки одамлар минг турли хулққа эга. Кимдир ростгўй, кимдир ёлғончи, кимдир риёкор, кимдир мард... Уларга бирор диний сабоқ етказиладиган бўлса, ҳаммаси ҳеч вақт бир хил бўлиб қолмайди. Ҳатто ҳар бир хулқ эгаси ўша диний рукнларни ўз феълига мослаб қабул қилади. Демак, бирлик, тенгликни таъминлаш қийин (оддий мисол: ҳамма мусулмонлар — бошқа диндошларни қўяйлик — битта оддий талаб — "Лафзингизда туринг" деган сабоқни адо этса эди, дунё қанчалар ўзгариб кетар эди). Демак, дин йўлига киришдан олдин, диний ақоидлар билан таниш бўлишни бошлашдан олдин ҳар бир одам алоҳида тайёргарлик босқичидан ўтиши лозим экан. Динлар, айниқса, Ислом дини мустақилликни ёқлайди. Диний мустақиллик эса шахсий ягоналик - ҳар бир банданинг ўз ёруғ қиёфаси билан бу жамолга пешвоз чиқиши орқали таъминланади. Агар бу тайёргарлик босқичи ўтилмаган бўлса, кўчатнинг амал олиши қийин, ҳатто бу мафкура афъюндек таъсир этиши мумкин. Ягона дин ичидаги тафриқаларни, дин номидан чайқовчилик қилишларни, дунё васвасалари йўлида диндан фойдаланишларни, дин байроғи остида зулм қилиш, қон тўкишларни ана шундан деб биламан. Албатта, вазиятни шу даражага олиб бориш учун олғирлар фронт тузиб олади: дин йўлига кириб қолган онгсиз подалар лашкари ва улардан бироз устунроқ ва золимроқ лашкарбошиларни ясашади. Ур-йиқит бошланади, ижрочилар — нодон, буюртмачилар эса кўзга кўринмайди. Ўртада муборак диний ақидалар ёмонотлиқ бўлиб қолаверади.

Дин тўйларда кийиладиган ҳарир либосга ўхшайди. Мабодо, уни кийиб, молхонага кирсангиз, албатта, этагига хас илашади. Ёки янги соғилган сутни тоза қозонда қайнатса пишади, ювуқсиз қозонда эса ириб қолади. Оддий ва содда мантиқ мана шу.

<u>17-кун.</u>

5-30. Одатда, бирор ишга жаҳд қилинса, унга бўлган қизиқиш, иштиёқдан пайдо бўлган ҳаяжон анча ичкарига олиб кириб қўяди. Шу инерция кучи билан анчагина вақт ўтади, сезгилар ҳам фаол бўлмайди, иштиёқ қизиб келаверади. Ниҳоят, бир босқичга бориб ҳаяжонлар босилади, ўша ишнинг кўлами сизни тўла қамраб олади. Соф амалий фикр юритилади, ақл ҳаммасини тарозига қўяди. Шубҳасиз, толиқиш, ҳафсаланинг тихирлиги кўзга ташланади.

Дўстим бир кун рўза тутиб кўришни тавсия этганда, ҳеч нарсани ўйламай қабул қилдим. Ҳолбуки, икки кунлар олдин "Озодлик"нинг мухбири рўзанинг фойдаси ҳақида жонли овоз керак, деганда, мен ундан йироқман, деб жавоб берган эдим. Биринчи марта саҳарликка туриш қийин бўлган. Ва ўша кун давомида бир виқорни, руҳий ва моддий лаззатни ҳис этганман. Кейин бу ёқимли ҳолатни уч кунга чўзишга аҳд қилдим. Ўша мўъжиза эса кучайиб бораверди, мен муддатни етти кунга, ўн кунга узайтиравердим. Бугун эса мана шундай гўзал, сеҳрли амални яхшиям тўхтатиб қўймаганим учун шукроналар қилаяпман.

Ислом динининг пурмаъно таълимотини тушуниб етгунча одамзот ҳали кўп тараққиётни бошидан кечириши лозим. Ҳолбуки, юраги жароҳатланган дунёга ана шундай малҳам керак, жуда керак....

<u>... — 30-кун</u>

...

Ҳаким САТТОРИЙ

(Қайдлар қисқартирилган ва ихчамлаштирилган ҳолда эълон қилинмоқда).

Фаолият

МЕТИНГА ЭВРИЛГАН ИРОДА

(Ҳаётий ҳикоя)

Номозшом чоғи, ҳали тун пардасини ёйиб улгурмаганди, кўчани кесиб ўтган қиз Бодомзор масжиди ҳовлисининг икки ёнга қийшайиб очилиб қолган дарвозасидан ичкарига киргани иккиланди. "Хеч ким кузатмаяптими" деган ўйда терс бурилиб, ортига алангланди, шу топда кўчада зоғ ҳам кўринмас, одатда бундай маҳалда ҳар ким ўз иши билан овора бўларди. Омон-омон замонлар бўлганида-ку масжидни бу ҳароб аҳволда эмас, унинг миноридан таралган сўфининг майин овозидаги шом азонини эшитиб, номозга ошиқаётган аҳли мўминни кўриш мумкин эди. Аммо мавжуд шароитда номозхонлар бошига калтак тугул темир таёғинг синиши нақдигидан номозгоҳ қаровсиз қолган, бамисоли эгаси кўчиб кетиб, унут бўлган ҳовлини эслатарди.

Қиз бир зум юрагидаги ҳадикни унутиб, остонадан дадил ҳатлаганча масжид ҳовлисига кирди. Омонатгина қаққайиб турган айвон устунига етмасидан ерга чўккалади-да, кўзларини ғира-шира қоронғилик қоплаб келаётган масжид ичкарисига, мавҳумликка қадаб, чин дилдан ёлворишга тушди:

— Тошкент, мени олиб қол! Мени шарманда қилма, эй муқаддас Она Ер! Мени бағрингга олиб қол! — дея ерни қучиб, уч марта ўпди. У ўзи муқаддас деб билган бу даргоҳ заминида узоқроқ туриб ҳали кўп нарсаларни сўзламоқчи, юрагини бўшатиб солмоқчи эди. Бироқ яна ўша "Биров кўриб қолмасмикан", деган ҳадик билан ўрнидан турди-да, этагига ўрнашиб улгурган гард-ғуборни апил-тапил қоқиб, кўчага ошиқди. Хайрият, бахтига яқин атрофда ҳеч кимса йўқ экан. У уловни хаёлига ҳам келтирмай институт томон яёв йўл олди. Бошини эгган кўйи минг ўй, минг ташвишда кетиб бораётган ёш қизнинг телбавор ҳаракатларини четдан кузатган одам уни елкасидан тоғдек ғам-ташвиш босиб турганини сезмаслиги мумкин эмасди.

Қиз Бодомзор масжиди билан институт оралиғидаги хийла олисроқ йўлни қанча фурсатда, қай аҳволда босиб ўтганини билмайди. У хиёбондаги ўриндиқлардан бирига омонатгина ўтираркан, ўзини аввалгидан анча енгил ҳис қилаётганини сезди. Аммо-лекин миясига сингиб қолган "Яроқсиз!.." деган шафқатсиз маломатдан, бунинг устига селдек қуйилиб келаётган болалик хотираларидан ўпкаси тўлиб йиғлагиси тушди, ўзини мусофирликда яккаланган, хўрланган санади.

Ахир у овулига "Яроқсиз!.." деган тамғани кўтариб қандай қайтади? Қайси юз билан боради, келиши олдидан кўнкор суйиб уни оқ фотиҳа берган отаси, овул оқсоқоллари олдига? "Яроқсиз!.." қизни ким ўғлига келин қилади? Шаҳардан "Яроқсиз!.." бўлиб қайтган қизни-я? Ҳеч ким...

Бурул шуларни ўйлаб эзилди, аламини яккаш йиғидан олишга тушди. Бошқа иложи қанча? Бегона шаҳарда суянчи — йиғи, юпанчи — йиғи. Бурул йиғлай-йиғлай ширин хотираларига эрк берар, гўё шундай қилса, минг йиллик харсанг янглиғ устидан босиб ётган ғам-андуҳдан қутиладигандек, барча кўнгилсизликлар унут бўладигандек, хаёлан ўзи туғилиб ўсган Иссиккўл вилояти Кўчкор туманининг бепоён қиру адирлари, осмонўпар тоғу қояларида ўтказган болалигини ёдга олади. Ахир у қандай шўх-шаддод, полвон қиз бўлганди?! Болалигидан кўчада фақат ўғил болалар билан ўйнар, қизалоқларнинг кўрса, олдига солиб қувларди, кун бермасди. Куну тун отасининг ортидан далама-дала, қирма-қир гоҳ чопиклаб, гоҳ отга мингашиб юради, кишининг бўйи баробар ўт-ўланлар орасида чарчаб ухлаб қолганлари-чи?! Овулга келган рус муаллим йигит билан ўйнаганлари, унга тақлид қилишлари, йигитга ўрганиб қолиб, у кетганида ортидан зор йиғлаб юрганлари-чи?! 13 фарзанддан қолганлари орасида ака-укаси ҳам бор эди. Бироқ Бурул отасининг арзандаси, эркаси эди. Уйдаги уч опасини жини суймасди, хоҳлаганида уларнинг адабини берарди, у бечораларнинг ёлғиз айби эса... қиз бўлиб туғилганида эди. Энди мундоқ ўйлаб кўрса, муштфиқ меҳрибон онаси билан бош қўшиб гаплашмаган экан. Билгани, кунда-шунда гаплашадигани — отаси бўлган экан...

Кейинчалик отасининг ишонган қизиям шу — Бурулнинг ўзи бўлганди. Ўша шудринг, салқин тоғ тонгларини унутишнинг иложи бўларканми?! Отаси азонлаб соат 3-4 ларда бошқаларнимас, арзанда қизини ширин уйқусидан уйғотиб, отларни қайтариб келгани тоққа юборарди. Унга ишонарди. Шомда ўтлагани қўйиб юборилган отлар тонгга яқин уйдан 15-20, баъзан 30-40 чақирим олислаб кетар, агар вақтида қайтарилмаса, тоғнинг ичкарисига, қўриқхона ҳудудига ўтиб кетиши ҳеч гапмасди. Оқибатда унинг мутасаддилари томонидан ҳайдаб кетилиб, ҳатто мусодара этилиши ҳам мумкин бўларди. Бурул муздек булоқ сувига қўл-бетини чайиб олгач, тонг қоронғисида тоғ ичкарисига қараб от соларди. Ана, ҳув нариги довонда олисдан уюрнинг қора кўланкаси кўзга ташланмоқда, қиз отларни чўчитмаслик учун бу ёғига яёв кетар, тўдага яқинлашганида ўзига аввалдан ўргатиб олган қора айғирга "попо"лаб халтада ем тутарди, от жонивор келиши биланоқ фуфайкасини ечиб унинг бўйнига солганича бир сакраб миниб оларди-да, уюрни овулга ҳайдаб кетарди. Эҳ, қандай полвон қиз эди Бурул! Энди эса аллақандай врачлар уни "Негоден"га чиқариб ўтиришибди.

Ахир шу ниятлар билан институтга кирганмиди у. Тунларни тонгларга улаб тинимсиз китоб ўқиганлари, лаҳза сайин қўли баланд келаётган ғафлат уйқуларини қувиш учун кўзларини гугурт чўплари билан мажбуран очишлар, оёқни муздек сув тўла тоғорага солишлар — барча меҳнат-машаққатлар эвазига келган ҳаловат ҳавога учдими энди?! Тўғри, аввалига минтақавий институтга имтиҳон топшириб, Москвага, электр-алоқа институтига ўқишга кирди. Аммо кўпни кўрган отаси унинг Москвада ўқишига рози бўлмади. "Қизим, агар у ёққа ўқишга кетсанг, қирғизлигингдан, муслималигингдан асар ҳам қолмайди. Яхшиси, ўқишингни Тошкентга кўчирамиз, мусулмончилик яхши сақланган шаҳар, ўзимизни қондошларнинг шаҳри. Бизлар-ку эътибор қилолмадик, сен боларимиз динига, урф-одатларига маҳкам бўл, Худони унутма..." дея мулоҳазага борди, ўзи идорама-идора юриб ҳужжат тўғрилаб, қизининг ўқишини Тошкентга кўчирди. Бироқ бу ёқда Алоқа институти ҳарбийлаштирилган экан, талабаликка даъвогарларни қаттиқ тиббий назоратдан ўтказишди, Бурулга келганда текширишлар натижасида уни "Негоден" деб топишди, юрагида "шум"и бор экан. Буёғи неча пулдан тушади бечора Бурулга?! Ахир бу тавқи лаънат қиз бола учун ҳақиқий иснод, фожеа эмасми?!

Шу фикрлар билан у ўрнидан туриб саросар кетиб бораверарди...

* * *

Бурул учинчи қаватга минг бир азобда имиллаб кўтарилди. Уйқусизлик уни ҳолсизлантириб қуйганди. Қабулхонага кирганида котиба ҳали ишга келиб улгурмаган экан, бироқ деканнинг қора дермантин қопланган салобатли эшиги ланг очиб қўйилганди. Эксинбоев оёқ сасини эшитиб столдан бош кўтарди-да, хиёл эгилиб кўзойнагининг юқорисидан эшикка қаради.

— Кел, қизим, — ҳаётнинг ачиқ-чучугини тортавериб дийдаси қотган, боз устига ҳарбий тартибларга сўзсиз риоя қиладиган факультет декани ёшларни умуман сизламасди.

— Домла, сизнинг олдингизга бир илтимос билан келдим... — деди Бурул деканнинг ҳамон бош кўтармай алланималарни ўқиётганидан, беписандлигидан ғашланиб.

— Гапир, — деди совуққина Эксинбоев столдан бош кўтармай. У қизнинг тиббий комиссияда "яроқсиз" деб топилганидан хабардор эди.

— Мен ўқишим керак!

— Гапни кўпайтирма, бор, бир ҳафта касалхонада ётишинг лозимми, ёт. Бирор кор-ҳолни бошлаб юрма тағин.

— Йўқ! — деди деканга жавобан қатъият билан Бурул. — Мен ўқигани келганман, касалхонада ётиш учун эмас!

— Бугун Бишкекка, ота-онангга қўнғироқ қиламиз, эртага етиб келишади. Шифокорлардан ўзлари эшитишсин, сени олиб кетишсин, бориб даволан. Ё гапларимга тушунмаяпсанми? — деди жаҳл билан бақириб Эксинбоев.

— Мен бундай маломатни кўтариб шармандаларча уйимга қайтолмайман. Тушунинг, жон домла, кечалари ухламай тайёрланиб кирганман ўқишга. Энди яроқсиз бўлиб, ўқиёлмай қайтиб кетавераманми? Ахир мен қиз боламан, эртанги тақдирим нима бўлади?! Ёрдам беринг... — деди қиз деканга илтижо билан. Унинг бу галги гапиға декан парво ҳам қилмади ёки атай сукут билан қизни тинчлантирмоқчи бўлди.

Қизнинг энг сўнгги умиди пучга чиқаётганди. Талабалиги шунчаки саробдан иборат эканини, ҳаётда ҳеч қачон амалга ошмаслигини ўйлагани сайин ғазабдан асаблари таранглашарди. Бирпасдан сўнг:

— Яроқсиз қизни ким ҳам оларди, кимга керак яроқсиз хотин?! — деди у телбаларча ўзига-ўзи ва: — Ё шу институтда ўқийман ёки бу ердан ўлигим чиқади! Ҳозироқ ўзимни пастга ташлаб ўлдираман, ўқишсиз менга ҳаётнинг қизиғи йўқ, — дея сапчиб туриб балкон томон чопди у.

Вазиятнинг бу тариқа мураккаблашишини асло кутмаган, қизнинг ўз жонига қасд қилишини хаёлига ҳам келтирмаган декан шошиб унинг ортидан югурди, энди бетон тўсиқдан ўзини пастга ташлашга чоғланган қизни зўрға тўсиб қолди. Яхшиям улгурди, агар бир лаҳза кечикканида, Худо билади нима бўларди...

— Эсингни йиғ, қизим! Жон болам, бундай қилма! Пичоқсиз суйма мени!.. -бақирарди ранглари қўрқувдан оқариб кетган Эксинбоев.

У шунча ўй-ташвишлардан эзилиб, бутунлай ҳолдан тойган қизни хонасига тортиб борди-да, столга ўтирғизиб графиндан муздай сув қуйиб берди, ичишга мажбурлади. Кутилмаганда қаҳри қаттиқ, баджаҳл декан йиғлашга тушди.

— Ота-онангнинг ҳақиқий қизи эkансан, болам! Менинг тўққиз қизим бор эди, сен ўнинчиси бўлдинг. Уйимга бор, истасанг, бирга яшаймиз, — у шундай дея кўзёшини тийишга ҳаракат қилди, бироқ бўлмади, улар негадир қуйилиб келаверди, келаверди. Декан қизни шунчалик ўзига яқин олган эдики, айни туришида уларни кўпдан бир-бири билан кўришмаган отаю қиз дейишингиз мумкин эди. Ҳатто Эксинбоев бошидан ўтказган оилавий фожеасини ҳам қизга тортинмасдан айтиб берди.

Унинг 9 нафар фарзанди бўлиб, бари қиз экан. Ўтган йили бечора аёли туғруқхонага бориб "Сизга ўғил туғиб бераман" деганича туғолмасдан ёруғ олам билан видолашибди...

— Домла, кечирасиз, шунча ташвишингиз бўла туриб сизга ортиқча даҳмаза бўлганимни билмабман. Мени кечиринг... — энди қиз ўрнидан туриб деканга сув қуйиб узатди.

— Сен ўқишинг керак, бор имкониятимни ишга солиб сени олиб қолишга сўз бераман. Энди бор, бир ҳафта шифохонада ёт, даволан. Буёғидан кўнглинг тўқ бўлсин.

— Лекин домла, ҳужжатларимни ўқишга кирган талабаларникига қўшиб қуймасангиз бўлмайди, — ўжарлиги тутди қизнинг.

— Мана, менга ишонмаяпсанми... — декан шундай деб стол устидаги папкалардан бирини иккинчи томонга қўйди. Бурулнинг кўнгли жойига тушгандек бўлди...

Норали ОЧИЛОВ

P.S Ушбу ҳаётий ҳикоя қаҳрамони биздан узоқда яшаётгани йўқ. У орамизда, биз билан замондош, ҳамфикр, ҳамнафас. Қирғиз қизи Бурулни Тошкент Давлат биринчи тиббиёт институтида Вера опа дейишади. Ҳа, у киши ҳар томонлама ишончли аёл, талабаларнинг сирдоши, ҳаммаслак опасига айланиб улгурган. У институт талабалар уйининг бекаси, Қирғиз маданият маркази хотин-қизлар қўмитаси раисаси. Бир-биридан ширин ўғил-қизларнинг онаси, севимли оила бекаси, ота-онаю қайнона-қайноталарининг дуосини олган суюкли келин.

ТАБРИКЛАЙМИЗ!

Устозимиз – психология фанлари доктори, профессор Васила КАРИМОВАни таваллуд айёмлари билан самимий табриклаймиз. Инсон руҳий оламининг сирларини ўрганишдек мукаммал фаолиятларига баркамоллик, ўзларига соғлик, узоқ умр тилаймиз.

**Шогирдлари:
Зебо ҲАСАНОВА,
Наргиза ХОНҚУЛОВА**

Ҳабиб САЪДУЛЛА

ЁҚУБ АҲМЕДОВ ШАЪНИГА ҚАДАҲ

***Мўъжаз Намангонда туғилди гарчанд,
Шу юрт қанот берди полопонига,
Аммо азим саҳна ва азим Тошканд
Ним асрки, сингди жисму жонига.***

***Тошканд Намангоннинг Сардобасимас*,
Ҳикмат ва сабоқлар мавж урган денгиз.
Журъат топиб унга шўнғидингми, бас
Сузишни билмасанг, кетурсан беиз.***

***Бунда ғаввос мисол хатардан қўрқмай,
Умринг бадал қўйиб қидиргайсан дур.
Гар мақсадинг эзгу насибанг бўлгай
Тақдиринг мунаввар айлагувчи нур.***

***Ўйин майдонимас азим саҳна ҳам,
Санъатга фидойи жон учун меҳроб.
Инсон манзараси унда мужассам,
Мужассам бодаю заҳру сув, зардоб.***

***Чалиб кетувчилар бунда ҳам бисёр,
Бисёр жон олгувчи жилмайиб туриб.
Дўстман деганлардан бўлмасанг ҳушёр,
Шаънинг булғаб қўяр топиб бир фириб.***

***Ўзлигинг унутиб турфа қисматлар,
Турфа тақдирларни этганда талқин.
Ҳар бир ишорангда нияти бадлар
Коридан хабардор қилурсан халқинг.***

***Унга ана шундай тақдир бўлди ёр:
Ҳар куни бир ўзга тарзда намоён.
Фурқат сиймосини тиклаган актёр,
Ҳазрат Навоийга бағишлади жон.***

***Ҳа, бир куни шоҳу
Бир кун девона,
Бир кун зукко олим, бир кун қўрбоши.
Генерал Отелло — пок Дездемона
Жасади устида тўкар кўз ёши.***

***Турфа қиёфада милён қалбларни
Забт этиб санъатда кулди омади.
Хасдай босиб ўтди майда гапларни
Ҳаётда у актёр бўлиб қолмади.***

***Турфа қиёфада бўлса ҳам пайдо,
Йўқотмади асли қиёфасини.
Ҳасад деган офат, ғаш деган дунё,
Буколмади қадди, иродасини.***

***Унвону рутбалар, ҳамду санолар,
Гуллар, олқишлардан айланмади бош.
Ажинлар ўрнига юзда зиёлар
Намоён — сабаби дилдаги қуёш.***

***Дилда қуёш билан ғанимларнинг ҳам,
Тошдай юрагини эрита олди.
Мунчалар бағри кенг, меҳрга ҳотам
Тиғ тутганлар ҳатто тисланиб қолди.***

***Чеҳрада шукрона нури мавж уриб,
Кун-бакун бойитар фазилатларин.
Олтмиш бешга тўлмиш йигитдай туриб,
Олтмиш беш жилд китоб умр дафтари.***

***Саҳнада сарвару экранда сардор,
Эл меҳридан олар иқтидор, кучин.
Қуй соқий, юксалган сайин хокисор
Оддий, дилкаш Ёқуб Аҳмедов учун!***

**Сардоба — Наманган шаҳридаги санъаткор туғилган даҳа*

Мулоҳаза

ИСМЛАР ХОСИЯТИ...

Уни йўқотиб қўймайлик!

Исмингизнинг ўзингизга қанчалик муносиблиги ҳақида ҳеч ўйлаб кўрганмисиз? Айтишларича, киши ҳаётининг мазмуни унинг ўз исми билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, умрлик йўлдоши бўларкан. Буни яхши билган доно халқимиз фарзандларига эзгу тилаклар ила хосиятли ва чиройли исмлар қўйишга ҳаракат қилишади. Натижада, шу кунга қадар фуқаролар фойдаланаётган ўзбек исмлари бойлиги қарийб 20 мингга етган бўлса, уларнинг ҳаммаси ҳам бири-биридан чиройли ва хосиятлилиги билан ажралиб туради.

Агар бундай намуна фарзандингизга исм танлаш борасида зарур бўлиб қолса, яхшиси, исмлар тўғрисидаги китоблар билан танишиб чиққанингиз маъқул. Ҳа, ҳа, ақл ўргатяпти деб ўйламанг-у, шундай қилганингиз маъқул. Чунки ён-атрофдаги таниш дўсту биродарларингизнинг аллақачон қисқартма ҳолга келиб бўлган "чақиришга қулай" исмлари орасидан ўзингизга ёқадиган исмни топишингиз а-анча қийин кечади, назаримда.

Ахир фуқаролик тўғрисидаги гувоҳномасида асл исми чиройлигина қилиб ёзиб қўйилган Гулчеҳра нутқимизда "Гучи"га, Дилафрўз "Диля"га, Азамат "Азам"га, Отабек "Оташ"га айланиб кетган бўлса!... Ваҳоланки, исмнинг хосияти ҳам уни тўлиқ айтишда.

Шу ўринда яна бир гап. Орамизда мен хато қилмаганман, адашмаганман дейдиганлар бўлмаса керак. Зеро, кимдир шундай деган тақдирда ҳам унинг гапи, албатта, ёлғон ва шу гапи орқали сизнинг гувоҳлигингиздаги янги адашмовчилика йўл қўйган бўлади. Қизиқ, нима учун ҳар биримизга адашиш, хато қилиш хос бўлса? Наҳотки, ер юзидаги 6 миллиард Одам Ато авлоди сафида биргина адашмаган инсон топилмаса!? Топилганда ҳам эҳтимол...

Менимча, бу ўринда эҳтимол дейишнинг ўзи нотўғри, йўқлиги аниқ! Беайб ёлғиз Парвардигор дейишади.

Хуллас, шу вақтгача хато қилган ҳам, бугун хатога йўл қўяётган ҳам биз — инсонлар. Сабаби... сабаби яна исмларимиз билан боғлиқ кўринади. Бу ўринда гап атаб қўйилган исмларимиз ҳақида эмас, балки умумий номимиз — "инсон"лигимиз тўғрисида.

Араб тили имло луғатида "инсон" сўзига "адашувчи" дея таъриф берилади. Адашувчи! Умумий номимизнингда қанчалар хосиятли эканлигига амин бўлгандирсиз. Балки биз ўзимизни "инсон"лар дейиш ўрнига "шодмон"лар деб атаганимизда бу дунё мутлақо бошқача кечган бўлармиди? Яна ким билади дейсиз...

Нима бўлган тақдирда ҳам исмимиз ўзимизники, унинг атрофдагилар томонидан тўлиқ ва чиройли қилиб айтилиши, аввало, ўзимиз учун фойда. Қолаверса, тўлиқ айтилган исм соҳибига ўз хосияти билан тўла сингиб, тўлиқсиз айтилса ҳам бунинг акси бўлар экан. Фикримни машҳур "Қобуснома" муаллифи Кайковус ҳам ота-онанинг фарзанд олдидаги 3 та олий бурчларидан биринчиси, "Туғилган фарзандга муносиб ва чиройли исм қўймоқдир", дея тасдиқлайдилар.

Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) эса, "Фарзандларингизни хушрўй ва чиройи исмлар билан атанглар", деб марҳамат қилган бўлсалар, замондошларимиз орасида гўзал исмларининг атрофдагилар томонидан нотўғри айтилишига эътиборсизлик қилмай, тўлиқ айтилишига эришишнинг осон йўлини топганлар ҳам кўп.

Масалан, амакимнинг қизларининг исми Дилбар. Негадир қўни-қўшни атрофдагилар Дилбарни эркалатибми ёки бунинг бошқа сабаби борми, "Дика" деб чақиришарди. Тўсатдан у-бу "Дика"нинг асл исмини сўраб қолсалар, Дилбар эканлигини айтгунча, ҳаттоки бир неча дақиқа бой берилади. Гўё унинг "Дика"лигига ҳамма кўниккан-у, "Дилбар"лиги унутилиб кетгандек.

Аммо бир кун келиб бу кўникишга дарз кетди. Дилбар ўзини "Дика" деб чақираётган ҳар қандай танишига "Менинг исмим Дика эмас, Дилбар! Тўлиқ қилиб айтсангиз жавоб бераман", дейдиган бўлди. Кўп ўтмасдан ҳамма "Дика"нинг "Дилбар"лигига осонгина кўникиб кетди. Бугун эса ҳеч ким уни "Дика" деб чақириб, беҳудага кайфиятини бузмайди.

Кўриб турганингиздек, исмларимизда бетакрор хосият бор. Озгина эътиборсизлик бу хосиятни ўзгартириб юбориши мумкин. Шундай экан, уни йўқотиб қўймаслик учун бугундан киришайлик!

Зебо НАМОЗОВА

Voice of America

Америка овози

www. voanews. com/uzbek

- *Дунё хабарлари*
- *Америка ҳаётидан лавҳалар*
- *Қўшма Штатлар сиёсати, иқтисоди, маданияти ва маърифатининг турли қирраларини акс эттирган маълумотлар*
- *Америка ва дунё жамоатчилигини боғловчи қадриятлар*
- *АҚШ ва Марказий Осиё муносабатлари*
- *Вашингтон-Тошкент алоқалари*
- *Демократия ва инсон ҳуқуқлари борасидаги жараёнлар*
- *Терроризмга қарши кураш босқичлари*
- *Дунёдаги долзарб воқеаларга Вашингтондан назар*

Буларнинг ҳаммаси "Америка овози" радиосининг ўзбек тилида ҳавога узатиладиган дастурларида

Эшиттиришларимиз ҳар куни алоҳида-алоҳида дастурлар ҳолида Тошкент вақти билан 17.30-18.00 ва 20.00-20.30 оралиғида эфирга узатилади.

«Америка овози»

радиосини қисқа тўлқин — УКВ 17.30-18.00 да 15470, 17555, 17730 kHzда 19 ва 16 метрларда; 20.00-20.30 да 7295, 9745, 15255 kHzда 41, 31 ва 19, шунингдек, Душанбе атрофида ўрта тўлқин 1143 килогерцда ва Ўш минтақасида FM 103,2 метрларда тинглаш мумкин.

VOA

***МУРОЖААТ УЧУН
VOA UZBEK SERVICE Independence Avenue SW, Room # 2141, Washington, DC 20237, USA
Tel: (202)6197566, (202)6190368, fax: (202)2603498, (202)6190368
uzbek@voanews.com***

Ҳажвия

**Эрве НЕГР
Франция**

"УНДА МЕН ҚАЁҚДАН БИЛАЙ?"

Икки юзи қип-қизил олмани эслатувчи, келишган Жон югурганча келиб деди:

— Ада, эртага ота-оналар мажлиси экан!

— Яна қанақа мажлис? — сўради ота.

Лекин у бу сўроғига жавоб олиб улгурмади, чунки ўғли ўзига ўхшаган ишёқмас, дангаса ўртоқлари билан футбол ўйнагани ҳовлига чиқиб кетишга улгурган эди.

— Бормасангиз бўлмайди. Менимча, бу ўқитувчиси ҳаддан ташқари ўғлимизга ёпишиб олганга ўхшайди, — деди Жоннинг онаси. Эртасига кеч соат олтида Жон ва унинг отаси мактабга кириб келишди.

— Салом, жаноб Рене, — илтифот қилди ўқитувчи. У ўрта ёшлардаги, қурумсоқ эркак эди. — Мен сизни ўғлингиз тўғрисида гаплашиш учун чақиртирдим. Жоннинг ўқиши жуда ёмон. Аммо бу ҳаммаси эмас. Бундан ташқари, у ўта ғирром ҳам. Тарих фанидан бўлган охирги ёзма ишни ёнидаги ўртоғидан кўчириб олган.

— Бўлиши мумкин эмас, — деди ўзини йўқотиб қўйган жаноб Рене.

— Аммо бу факт, ўзингиз бунга амин бўлишингиз мумкин. Мана, ўша иккита назорат иши. Қаранг, биринчи саволдаги бир хил жавобларга: "Наполеондан сўнг тахтга ким ўтирган?" "Людовик XXIII".

— Ахир, жаноб ўқитувчи, бу ҳам менинг ўғлим кўчириб ёзганини исбот қилмайди-ку! Жавоб тўғри, шунинг учун иккаласи ҳам бир хил жавоб ёзишган, бунинг ажабланарли жойи йўқ.

— Тўғри, тўғри, бироқ иккинчи саволга қаранг: "Наполеон қаерга сургун қилинган?". Иккала назорат ишида ҳам бир хил жавоб: "Ива оролларига".

— Ҳм... ҳа, — чўзди жаноб Рене. — Нотўғри, албатта... Лекин болалар тасодифан бир хил хатоликка йўл қўйган бўлишлари мумкин-ку, тўғрими?

— Албатта, бўлиши мумкин, аммо ҳали учинчи савол ҳам бор-да: "Наполеон қачон ўлган?" Ўғлингизнинг партадоши "Билмайман", деб жавоб ёзган. Энди ўғлингизнинг жавобини ўқинг: "Унда мен қаёқдан билай?.."

Насриддин БОТИРОВ таржимаси

ТАФАККУР

Иймоннинг учдан бири ҳаё, учдан бири ақл, учдан бири жўмардликдир

Ҳазрат УМАР (р.а.)

* * *

Одобсизлик бошланган жойда адабиёт тугайди.

М. АКИФ ЭРСОЙ

* * *

Гуноҳ арига ўхшайди, оғзи асал янглиғ тотли, нинаси заҳарлидир.

Ҳ. БАЛЛОН

* * *

Сизга узатилган ҳамма қўлни тутаверманг. Чунки инсон ниқобидаги неча шайтонлар бордир.

Жалолиддин РУМИЙ

* * *

Эй воҳ! Энг шафқатсиз зарба ўзимга, ўзимдан келганини ҳис этдим, лекин жуда кеч.

Муҳаммад Нуруллоҳ Сайдо ал-ЖАЗАРИЙ

Ўзингни англаб ет! Mustaqil gazeta HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Оммавий ахборот воситаларини демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш жамғармаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: **Исмат ХУДОЁРОВ**

Таҳрир ҳайъати: Турсунали АКБАРОВ, Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Амирқул КАРИМОВ, Наим КАРИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Озод ШАРАФИДДИНОВ, Раҳмон ҚЎЧҚОР

«Hurriyat» kompyuter markazida Jamshed TOG'AEV tomonidan sahifalandi.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот ва ахборот агентлигида 165-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими А-2.

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 41-49-91. Тел: 41-52-72, 144-25-06.

Индекс:
Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи муҳаррир: **Муҳиддин АБДУРАСУЛОВ**

Ⓡ — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 515
Адади: 3047

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.